

Duurzaam wonen, werken en leven

Verantwoord Beleggen beleid

bpfBOUW 2021-2025 (update 2024)

Inhoud

1.	Introductie	3
1.1	Duurzaam wonen, werken en leven	3
1.2	Onze visie op verantwoord beleggen	3
1.3	Versterken van positieve impact en beperken van negatieve impact	4
1.4	Een nieuw beleid voor verantwoord beleggen	5
1.5	Prioritering van thema's	6
1.6	Voortbouwen op het vorige beleid	7
1.7	Over de inhoud van dit beleid	7
2.	Onze beleggingsovertuiging	10
3.	De uitgangspunten van ons beleid	11
4.	Onze visie, keuzes en ambities op duurzaam wonen, werken en leven	12
4.1	Klimaatverandering	15
4.2	Goede arbeidsomstandigheden	18
4.3	Circulariteit	20
5.	Onze manier van werken	22
5.1	Samenwerking met belanghebbenden en andere pensioenfondsen	22
5.2	Internationale standaarden zijn de leidraad	23
5.3	Voldoen aan wet- en regelgeving	25
5.4	Verantwoord beleggen instrumenten	26
6.	Transparantie	32
6.1	Hoe is dit nieuwe beleid tot stand gekomen	32
6.2	Communiceren en rapportages	32
6.3	Externe dienstverleners	33
7.	Vooruitblik	34
	ANNEX	35

1. Introductie

1.1 Duurzaam wonen, werken en leven

Een degelijke pensioenuitvoering en duurzaam wonen, werken en leven: dat is waar wij als pensioenfonds voor de Nederlandse bouwsector voor staan. Wij zetten ons in voor een duurzame leefomgeving waarin we op een gezonde en veilige manier kunnen wonen, werken en leven. Eén die aansluit op de behoeften van vandaag én die toekomstige generaties in staat stelt om in hun eigen behoeften te voorzien. Door duurzaam energieverbruik en door verantwoord om te gaan met grondstoffen kunnen we de impact op het milieu verminderen. Door in te zetten op een goede leefomgeving, betere sociale voorzieningen en waardig werk, willen we bijdragen aan kansen voor iedereen.

1.2 Onze visie op verantwoord beleggen

Met onze beleggingen kunnen wij een bijdrage leveren aan de transitie die nodig is voor een duurzame toekomst. We beleggen op een impactvolle manier door samen te werken met gelijkgestemde partijen. We willen hiermee ambitieus zijn in zowel de financiële wereld als de bouwwereld. Zo beleggen we het kapitaal van de huidige generaties voor een leefbare wereld, nu en in de toekomst.

Figuur 1. Vier pijlers waarmee bpfBOUW rekening houdt bij het beleggen

Verantwoord beleggen, ook wel maatschappelijk verantwoord beleggen of duurzaam beleggen genoemd, is een vast onderdeel van het beleggingsbeleid van bpfBOUW. We bouwen samen aan een inkomen voor nu, straks en later door te beleggen met oog voor rendement, risico, kosten én duurzaamheid (zie figuur 1). Ons Verantwoord Beleggen beleid richt zich op het maken van bewuste beleggingskeuzes, waarbij risico's voor milieu en samenleving net als andere beleggingsrisico's worden meegewogen. Die risico's zijn tweeledig:

- Aan de ene kant zijn het de risico's voor milieu en maatschappij die onze beleggingen kunnen veroorzaken, zoals de mogelijke gevolgen van beleggingen in kolen op het klimaat.
- Aan de andere kant gaat het ook om risico's voor onze beleggingen die door externe omstandigheden (vanuit milieu of maatschappij) worden vergroot. Zoals fysieke schades (bijvoorbeeld overstromingsschade aan fabrieken van ondernemingen waarin we beleggen) of het sneller moeten vervangen van bouwmaterialen door schade ten gevolge van extreme droogte of hitte.

In 2019 heeft onze vermogensbeheerder laten onderzoeken¹ wat het effect van duurzaam beleggen is op het risico-rendementsprofiel van onze beleggingen. De onderzoekers hebben hiervoor meer dan 3.000

wetenschappelijke publicaties bekeken. De conclusie van deze metastudie is dat duurzaam en verantwoord beleggen een neutraal of zelfs positief effect heeft op het risico-rendementsprofiel.

Ook internationaal en meer recent onderzoek levert dergelijk bewijs. Een metastudie uit 2022² bevestigt deze conclusies op basis van meer recente onderliggende wetenschappelijke publicaties. Daarnaast willen we ook zelf de effecten van onze duurzaamheidskeuzes op risico en rendement steeds beter in kaart gaan brengen.

1.3 Versterken van positieve impact en beperken van negatieve impact

Door onze invloed als pensioenfonds aan te wenden, willen wij de partijen waarin wij beleggen ertoe aanzetten de positieve impact op de samenleving en het milieu te vergroten en de negatieve impact te verkleinen.

Verantwoord beleggen doen we door bewust in bedrijven te beleggen die producten en diensten aanbieden die bijdragen aan de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties (VN). De SDG's beogen een betere en duurzamere toekomst voor iedereen. Dit moet bereikt worden door wereldwijd aan 17 verschillende onderwerpen te werken, waaronder het bestrijden van armoede, het stimuleren van duurzame steden en gemeenschappen en het tegengaan van klimaatverandering (zie figuur 2). Beleggingen die hieraan bijdragen noemen wij Sustainable Development Investments (SDI's). We willen met onze beleggingen, waar mogelijk, actief aan de SDG's bijdragen om zo tegelijkertijd langetermijnwaarde voor milieu, maatschappij én onze deelnemers te creëren.

Figuur 2. Overzicht van de 17 Sustainable Development Goals

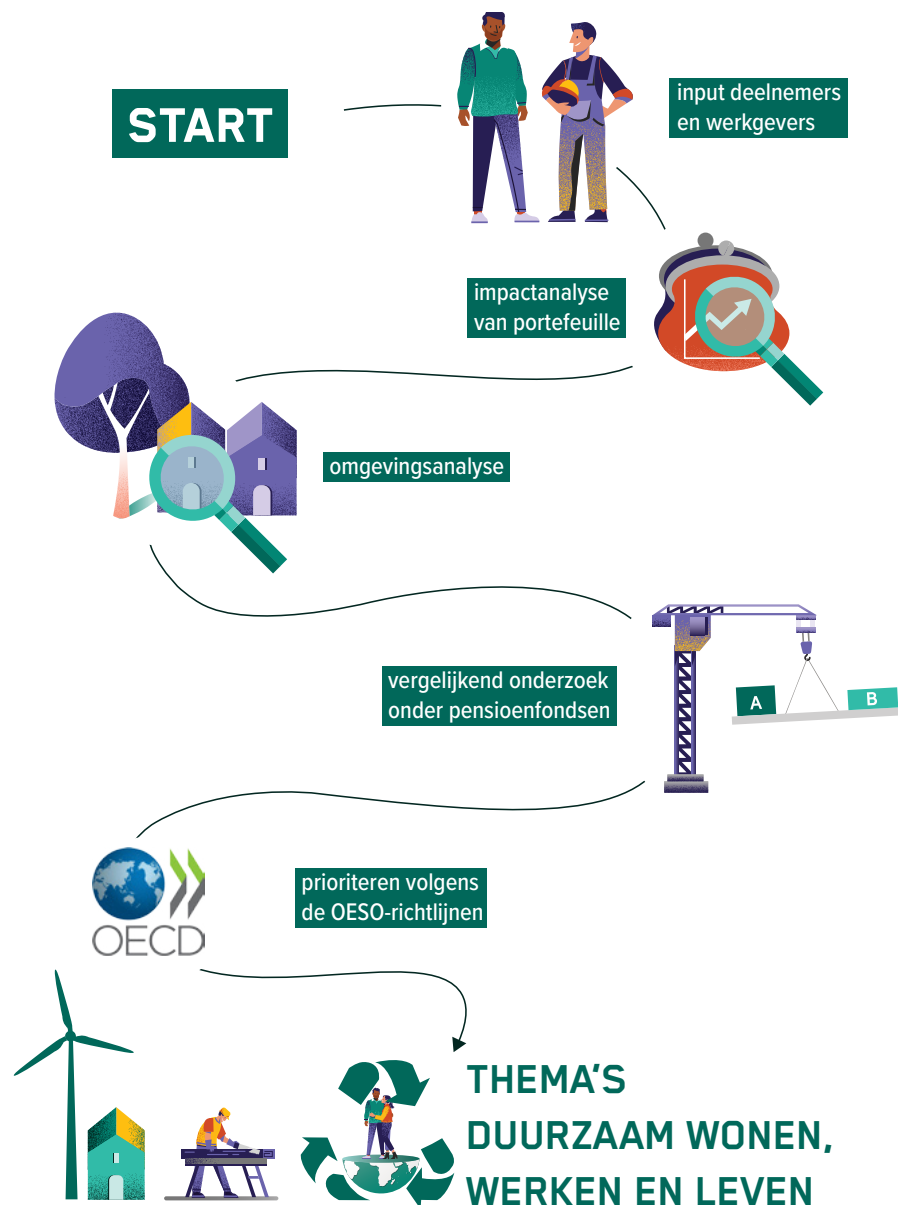
Tegelijkertijd willen we ook de risico's van onze beleggingen op de samenleving en milieu verminderen. Dit doen we door alle beleggingen op risico's voor milieu, samenleving en goed bestuur (Environmental, Social, Governance (ESG)) te toetsen. Zo monitoren we bijvoorbeeld de CO₂-voetafdruk van bedrijven en arbeidsomstandigheden voor werknemers. Hierbij hanteren wij de volgende richtlijnen: het Klimaatakkoord van Parijs, de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de United Nations Guiding Principles for Business and Human Rights (UNGPs). De OESO en UNGPs staan ook centraal in het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB)-convenant voor de Nederlandse pensioensector waaraan wij ons hebben gecommitteerd. Verder handelen we volgens de beginselen van de Nederlandse Stewardship Code en hanteren we voor goed bestuur richtlijnen voor bestuurlijke beloningen en een verantwoord belastingbeleid.

1 Koedijk, K. & Wetzels, S. (2019). Wat weten we nu echt over verantwoord beleggen: ESG Wetenschappelijke literatuurstudie. Finance Ideas.
2 Atz, U., Holt, T. van, Zongyuan, Z. & Bruno, C. (2022). Does Sustainability Generate Better Financial Performance? Review, Meta-analysis, and Propositions. Journal of Sustainable Finance & Investment

1.4 Een nieuw beleid voor verantwoord beleggen

Voor de periode 2021-2025 stelden wij onze ambities vast. Als pensioenfondsen voor de bouwsector willen wij onze beleggingen zo inzetten dat ze in Nederland én wereldwijd bijdragen aan een duurzamere manier van wonen, werken en leven.

Financiële prestaties zijn en blijven een voorwaarde bij onze beleggingskeuzes. Onze nieuwe doelen in het beleid zijn door onze vermogensbeheerders op haalbaarheid beoordeeld. De doelen lijken goed te realiseren zonder nadelige gevolgen voor het risico-rendementsprofiel van onze portefeuille. We realiseren ons echter dat de wereld om ons heen snel verandert en dat we afhankelijk zijn van veel externe factoren, zoals marktomstandigheden en technologische ontwikkelingen. Wij stellen ons beleid op hoofdlijnen voor vijf jaar vast. In deze periode blijven we de doelstellingen en de impact op de portefeuille monitoren en evalueren, en scherpen dit waar nodig verder aan. Zo blijft ons beleid relevant, ook in een snel veranderende wereld.

Figuur 3. Input van brede groep belanghebbenden

Voor ons als pensioenfonds staat de deelnemer centraal bij beslissingen die we nemen. Dat geldt ook voor de inhoud van het nieuwe Verantwoord Beleggen beleid. We hebben onze deelnemers dan ook gevraagd om mee te denken over dit beleid en de onderwerpen die voor hen het meest relevant zijn. Daarnaast is dit beleid ook gebaseerd op de input van een bredere groep belanghebbenden, waaronder input van werkgevers, een impactanalyse van onze portefeuille naar de grootste risico's voor de samenleving, een omgevingsanalyse over trends in verantwoord beleggen en tenslotte een vergelijkend onderzoek onder pensioenfondsen.

We maken keuzes door te prioriteren volgens de OESO-richtlijnen op basis van de ernst, schaal en onomkeerbaarheid van duurzaamheidsrisico's in de portefeuille en de mogelijke gevolgen hiervan voor de samenleving (zie figuur 3). In hoofdstuk 6 beschrijven we nader hoe dit beleid tot stand is gekomen.

1.5 Prioritering van thema's

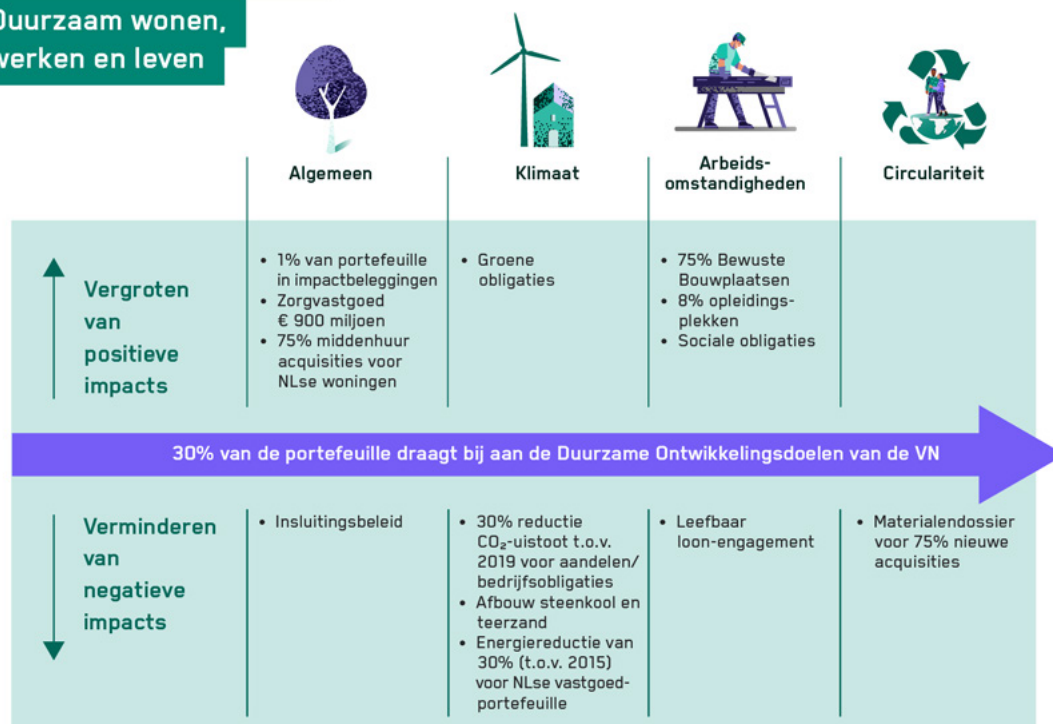
Als pensioenfonds voor de Nederlandse bouwsector staan wij voor duurzaam wonen, werken en leven. Hierbinnen zien wij drie belangrijke thema's die we de komende vijf jaar in ons beleid centraal stellen: 1) klimaatverandering, 2) goede arbeidsomstandigheden, en 3) circulariteit.

Wij willen klimaatverandering tegengaan door in te zetten op het versnellen van de energietransitie. Onder goede arbeidsomstandigheden vallen onder andere het bieden van veilige werkomstandigheden, een eerlijk loon en het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor de arbeidskrachten van de toekomst. Met het thema circulariteit willen we bijdragen aan een efficiëntere en meer verantwoorde omgang met energie en grondstoffen. Naast deze drie hoofdthema's blijft het voor ons ook belangrijk om middenhuur woningen en zorgvastgoed te stimuleren met onze beleggingen. Hiermee speelt het beleid in op de onderwerpen die leven onder onze belanghebbenden, waar we de grootste risico's van onze portefeuille op mens, milieu en de samenleving zien en waar we het meeste invloed op kunnen hebben. Zo is ons beleid stevig verankerd en zorgen we voor een goede aansluiting bij de belangen van onze deelnemers.

Met onze beleggingen in SDI's, zorgvastgoed en middenhuur woningen verwachten we onze positieve impact op mens, milieu en de samenleving te vergroten en door in te zetten op het verminderen van ESG-risico's, verminderen we de negatieve impact van onze portefeuille op mens, milieu en de samenleving. Met deze aanpak dragen we bij aan de SDG's. Voor alle thema's stellen we concrete doelstellingen vast (zie figuur 4). In hoofdstuk 4 lichten we onze visie en ambitie op de verschillende doelstellingen nader toe.

Thema's en doelstellingen 2025

Duurzaam wonen, werken en leven

Figuur 4. Overzicht van de belangrijkste thema's en doelen van het bpfBOUW Verantwoord Beleggen beleid

Onze focus op de bovenstaande thema's betekent niet dat andere thema's niet relevant of niet belangrijk zijn. Bedrijfsethiek (business ethics) en integriteit staan bijvoorbeeld altijd centraal bij onze beslissingen over goed bestuur (corporate governance). De manier waarop bedrijven worden bestuurd en hoe het beloningsbeleid van bestuurders is ingericht, draagt in belangrijke mate bij aan hun zakelijk succes. Wij zien goed bestuur daarmee als een belangrijke basis voor de stabiliteit en de ontwikkeling van ondernemingen.

Blijven leren en ontwikkelen is belangrijk voor bpfBOUW, ook op het gebied van relevante thema's voor verantwoord beleggen. Daarom organiseren we periodiek kennisdagen voor het bestuur zodat het kennisniveau goed geborgd blijft. Waar nodig raadplegen we externe organisaties om onze kennis over deze onderwerpen verder te ontwikkelen.

1.6 Voortbouwen op het vorige beleid

We beginnen niet bij nul: de afgelopen jaren hebben we grote stappen gezet op het gebied van verantwoord beleggen. De doelstellingen uit ons Verantwoord Beleggen beleid van 2016-2020 hebben we grotendeels behaald. Over de uitvoering van ons beleid en de voortgang van doelstellingen rapporteren wij in ons [jaarlijkse Verslag Verantwoord Beleggen](#).

1.7 Over de inhoud van dit beleid

In dit beleidsdocument beschrijven we onze beleggingsovertuiging op het gebied van verantwoord beleggen, de uitgangspunten van ons Verantwoord Beleggen beleid, beschrijven we per thema onze visie en ambities voor de langere termijn en benoemen we de bijbehorende doelstellingen. Ook beschrijven we onze manier van werken en verduidelijken we hoe we deze doelstellingen willen bereiken.

Het Verantwoord Beleggen beleid is van toepassing op de gehele beleggingsportefeuille. Voor de goede orde wordt opgemerkt dat onderpand dat wij ontvangen, bijvoorbeeld uit hoofde van derivatengebruik en het liquiditeitenbeheer, geen onderdeel uitmaakt van de beleggingsportefeuille en (de restricties die voortvloeien uit) het Verantwoord Beleggen beleid hierop dus niet van toepassing is (zijn).³

Meewegen van ESG-risico's

Wij wegen bij beleggingsbeslissingen factoren op het gebied van milieu, mensenrechten en goed bestuur mee (zogenoeten 'Environmental, Social and Governance' criteria, oftewel 'ESG-risico's'). ESG-risico's mitigeren wij op verschillende niveaus en manieren

Figuur 5. De verschillende niveaus waarop bpfBOU ESG-risico's identificeert en beheerst

1. Risicotaxonomie.

In de risicotaxonomie van het fonds zijn de belangrijkste risico's voor bpfBOU opgenomen. ESG risico's maken onderdeel uit van deze risicotaxonomie. BpfBOU hanteert de volgende definitie van het ESG risico:

'Het risico dat ESG factoren (Environmental, Social, Governance) het pensioenfonds onverwachts beïnvloeden op de doelen rondom strategie, reputatie, financieel, compliance en operationele processen.'

Het ESG risico is verder onderverdeeld in de volgende sub-ESG risico's: strategisch risico, compliance risico, operationeel risico, reputationeel risico en het financieel risico. BpfBOU hanteert een risicobereidheid van 'risicotolerant' ten aanzien van het ESG risico. De risicobereidheid geeft aan in welke mate het fonds bereid is risico te lopen ten aanzien van het betreffende risico.

³ BpfBOU ontvangt onderpand als bescherming tegen het zgn. tegenpartijrisico. Onderpand wordt te gelde gemaakt (verkocht) wanneer een tegenpartij niet meer aan haar verplichtingen jegens bpfBOU kan voldoen. Daarbij is vooral de waarde van het onderpand van belang. Daar komt bij dat bpfBOU het te ontvangen onderpand niet specifiek zelf kiest, dat doet degene die het onderpand geeft. BpfBOU kan wel bepaalde eisen stellen aan het onderpand en doet dat ook. Hoe verder die eisen echter gaan, hoe moeilijker (en/of duurder) het wordt om uitvoering te geven aan de rente- en valutahedges en om zorg te dragen voor een gezonde liquiditeitspositie. BpfBOU beschouwt ontvangen onderpand niet als een directe belegging of investering. Het toepassen van dezelfde verantwoord beleggen restricties als bij directe investeringen van bpfBOU is daarom ook niet van toepassing.

2. Beleggingsovertuigingen.

BpfBOUW is ervan overtuigd dat verantwoord beleggen leidt tot een beter rendement-risico-profiel, met name door een vermindering van het neerwaarts risico. BpfBOUW ziet verantwoord beleggen als haar verantwoordelijkheid en wil op deze manier bijdragen aan een leefbare wereld en een duurzame toekomst. In hoofdstuk 2 belichten we onze beleggingsovertuiging verder toe.

3. Verantwoord Beleggen beleid.

Binnen dit beleid richten wij ons op één overkoepelend thema: 'duurzaam wonen, werken en leven'. Hierbinnen zien wij drie belangrijke thema's die we in ons beleid centraal stellen: klimaatverandering, goede arbeidsomstandigheden en circulariteit. Met de keuze voor deze thema's en bijbehorende doelstellingen willen we een positieve impact maken en bijdragen aan het verlagen en mitigeren van ESG-risico's. We lichten de thema's en doelstellingen in hoofdstuk 4 verder toe.

4. Instrumenten voor verantwoord beleggen.

Onze vermogensbeheerders werken momenteel aan de ontwikkeling van een risico-raamwerk om ESG-risico's concreet te beoordelen. Daarnaast maken wij gebruik van verschillende instrumenten voor verantwoord beleggen in de uitvoering van onze doelstellingen en om ESG-risico's te beheersen. In hoofdstuk 5 leggen we dit verder uit.

5. Verantwoording beleggingsresultaten.

Van onze vermogensbeheerders APG en Bouwinvest ontvangen wij elk kwartaal informatie over de ontwikkelingen en resultaten van onze beleggingen, waaronder bijvoorbeeld de resultaten van engagement. Hierover leggen we verantwoording af in ons Verantwoord Beleggen jaarverslag. Daarin beschrijven we bijvoorbeeld hoe wij en onze vermogensbeheerders omgaan met klimaatrisico's en hoe deze worden beheerst. In hoofdstuk 6 lichten wij onze visie op transparantie verder toe.

---

2. Onze beleggingsovertuiging

Om invulling te kunnen geven aan onze missie 'een degelijke pensioenuitvoering' hebben we ons beleggingsbeleid geformuleerd. Beleggingsovertuigingen vormen de leidraad voor het opstellen en uitvoeren van ons beleggingsbeleid. Verantwoord beleggen komt terug in alle fases van ons beleggingsproces (beleid, uitvoering, monitoring en evaluatie). Onze beleggingsovertuigingen vormen het beginpunt van het beleggingsproces. Op het gebied van verantwoord beleggen hebben we één centrale overtuiging die ons leidt in ons beleggingsproces:

BpfBOUW is ervan overtuigd dat verantwoord beleggen leidt tot een beter rendement-risicoprofiel, met name door vermindering van het neerwaarts risico. BpfBOUW ziet verantwoord beleggen ook als haar verantwoordelijkheid en wil op deze manier bijdragen aan een leefbare wereld en een duurzame toekomst.

Verantwoord beleggen is een integraal onderdeel van ons beleggingsbeleid. We wegen bij elke beleggingsbeslissing factoren op het gebied van milieu, mensenrechten en goed ondernemingsbestuur (zogenoemde 'ESG-factoren') mee. Een duurzame manier van wonen, werken en leven is nodig voor een goed pensioen, voor het behalen van een goed rendement én om risico's voor de lange termijn te verminderen. We menen dat verantwoord beleggen leidt tot een betere beleggingsportefeuille op het gebied van risico en rendement. We zijn ervan overtuigd dat we door verantwoord te beleggen kunnen bijdragen aan het oplossen van de enorme uitdagingen op gebied van milieu en maatschappij waarmee de wereld zich geconfronteerd ziet. Waar mogelijk gebruiken we onze invloed zodat ondernemingen beter presteren op milieu- en sociaal gebied en om kwaliteit van ondernemingsbestuur te versterken.

Bedrijven die verantwoord ondernemen hebben in de regel een beter toekomstperspectief en brengen een lager risico met zich mee dan bedrijven die dat niet doen. Het rendement van deze bedrijven is vaak gelijk aan of beter dan bedrijven die minder verantwoord ondernemen, met name op de langere termijn. Dit geldt niet alleen voor (de aandelen van) bedrijven, maar ook voor andere financiële activa, zoals vastgoed. Uit veruit de meeste empirische studies blijkt namelijk dat verantwoord beleggen leidt tot een vergelijkbaar of zelfs licht beter rendement-risicoprofiel van een beleggingsportefeuille. Daarom willen we beleggen in bedrijven, obligaties en vastgoed die naar verwachting een goed rendement opleveren, verantwoord zijn en op dit gebied willen blijven verbeteren. Deze beleggingen passen zowel bij de primaire verantwoordelijkheid van bpfBOUW, namelijk een solide financieel rendement, als bij de verantwoordelijkheid om maatschappelijk rendement na te streven en te stimuleren.

3. De uitgangspunten van ons beleid

Ons Verantwoord Beleggen beleid hebben we gefundeerd op de onderstaande vijf uitgangspunten welke aansluiten op de missie van bpfBOUW.

1. We realiseren een **goed en betaalbaar pensioen** door het financieel versterken van onze beleggingsportefeuille. Dit doen we door te beleggen met oog voor rendement, risico, kosten en duurzaamheid.
2. We beleggen in vele sectoren en landen en in duizenden ondernemingen wereldwijd. Dit betekent dat we met veel zaken te maken krijgen waar ondernemingen impact op hebben, zowel positief als negatief. We hebben oog voor de wereld om ons heen en zien het als onze **maatschappelijke verantwoordelijkheid** als belegger om hier invloed op uit te oefenen en ondernemingen aan te zetten tot meer verantwoord gedrag. Door onze invloed maximaal in te zetten kunnen we negatieve impact mitigeren en positieve impact bereiken.
3. Wij streven naar een goed pensioen voor onze deelnemers en naar **langetermijnwaardcreatie** voor zowel onze deelnemers als de bredere samenleving. Dit betekent dat wij beleggingen willen in reële economische activiteiten die waarde toevoegen aan de maatschappij. Wij hebben een langetermijnbeleggingshorizon en spreken af met onze vermogensbeheerders hiernaar te handelen en mandaten voor de middeltermijn en lange termijn te hanteren.
4. We dragen bij aan de **integriteit en transparantie van financiële markten**, onder andere door te kijken naar onze eigen rol als financiële actor. We hebben verschillende maatregelen getroffen om integriteit in onze organisatie te waarborgen, zoals een verantwoord beloningsbeleid. Ook de bedrijven waar we in beleggen sporen we aan integer te handelen. Een integere financiële markt is namelijk een noodzakelijke voorwaarde voor een gezond financieel stelsel waarbinnen voldoende rendement op de ingelegde premies behaald kan worden. Daarmee kunnen we een goede en betaalbare pensioenregeling uitvoeren en bouwen we aan een inkomen voor nu, straks en later.
5. Wij zijn een betrokken en verantwoordelijk pensioenfonds en realiseren onze doelstellingen in **afstemming en samenwerking** met anderen. De belangen van onze deelnemers staan voorop en we zorgen voor een goede relatie met directe belanghebbenden zoals werkgevers- en werknemersorganisaties bij de Bouw CAO.

Missie bpfBOUW

BpfBOUW zorgt voor een degelijke pensioenuitvoering. Dit doen we voor en samen met alle deelnemers, werkgevers en anderen verbonden aan de bouwnijverheid. Wij zijn betrokken, toegankelijk en daadkrachtig. Zo bouwen we samen aan een inkomen voor nu, straks en later.

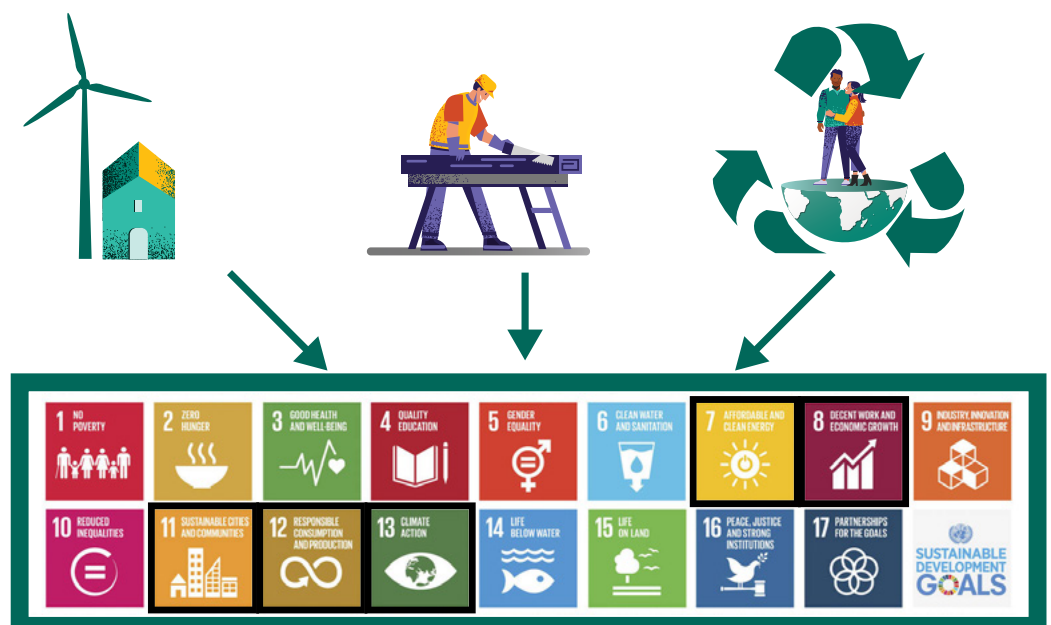
4. Onze visie, keuzes en ambities op duurzaam wonen, werken en leven

Als pensioenfonds richten wij ons op waardecreatie op de lange termijn. We vinden het belangrijk om vooruit te kijken om zo op ontwikkelingen in te kunnen spelen en onze middellange en kortetermijnkeuzes en ambities hierop af te stemmen. Hierbij moeten wij ook keuzes maken, omdat we niet alles tegelijk kunnen aanpakken en onze aandacht niet te veel willen versnipperen. In lijn met onze afspraken in het IMVB-convenant, en in overeenstemming met de OESO-richtlijnen en UNGPs, stellen wij daarom prioriteiten.

Dit doen we door te kiezen voor thema's en sectoren waar de negatieve gevolgen zijn geprioriteerd op basis van ernst, schaal en onomkeerbaarheid voor de samenleving en het milieu en waar wij op basis van onze beleggingen echt invloed kunnen uitoefenen. Hierbij wegen we ook de prioriteiten van onze belanghebbenden, zoals deelnemers en werkgevers, mee. Wij verwachten eveneens van onze fiduciaire manager, vermogensbeheerders, en van ondernemingen waarin wij beleggen, dat zij ernaar streven conform deze internationale standaarden te handelen en publiek bekend maken hoe zij dit doen.

Om nu en in de toekomst een goede, betaalbare en duurzame pensioenregeling te kunnen uitvoeren, willen wij met onze beleggingen inzetten op 'duurzaam wonen, werken en leven' als overkoepelend thema. We hebben gekeken naar de relevantie van dit thema en onderliggende thema's die impact hebben op de maatschappij én op ons als belegger (zie figuur 6). Vervolgens hebben we onze visie voor 2050, onze ambitie voor 2030 en onze doelen voor 2025 vastgesteld.

DUURZAAM WONEN, WERKEN EN LEVEN

Figuur 6. Duurzaam wonen, werken en leven sluit vooral aan bij SDG 11 (duurzame steden en gemeenschappen), SDG 7 (betaalbare en duurzame energie), SDG 8 (waardig werk en economische groei), SDG 12 (duurzame productie en consumptie) en SDG 13 (klimaatactie)

Relevantie

De manier waarop wij als mensen leven op de aarde is niet houdbaar. Het Wereld Natuur Fonds (WNF) en het Global Footprint Network (GFN) berekenen dat we op dit moment 1,7 planeten nodig hebben om onze huidige levensstijl te kunnen blijven voortzetten. Onze vraag naar fossiele brandstoffen, voedsel, maar ook naar grondstoffen voor gebouwen en producten blijft namelijk groeien. Ook produceren we grote hoeveelheden afval. Het is duidelijk dat verandering en structurele aanpassingen nodig zijn.

Er zijn ook financiële risico's voor onze beleggingsportefeuille. Veel portefeuilles beleggen in regio's waar grote waterschaarste heerst. Tevens zijn veel bedrijven afhankelijk van kritieke grondstoffen (zoals metalen) die op lange termijn mogelijk niet meer beschikbaar zijn. Ook bedreigt het verlies aan biodiversiteit de beschikbaarheid van ecosysteemdiensten (diensten die door een ecosysteem aan mensen worden geleverd bijvoorbeeld drinkwater, bestuiving van gewassen) waar veel bedrijven in hoge of zeer hoge mate van afhankelijk zijn (bron: De Nederlandsche Bank). Het is duidelijk dat de grote uitdagingen voor een duurzame leefomgeving, nauw verbonden zijn met de risico's en kansen voor onze beleggingen.

Daarnaast zijn er ook grote sociale risico's. Ondanks de enorme vooruitgang bij het terugdringen van extreme armoede, is de wereldwijde ongelijkheid toegenomen. Het vermogen van de armste helft van de wereldbevolking neemt af, terwijl het vermogen van miljardairs blijft stijgen (bron: Oxfam). Veel mensen wereldwijd, maar ook in Nederland, kunnen niet in hun basisbehoeften voorzien, zoals betaalbare woningen en andere sociale voorzieningen. Ook in Nederland is niet overal voor elke woningzoekende een woning beschikbaar of betaalbaar. De kloof tussen huur en koop neemt toe. Met een vergrijzende bevolking dreigt er in Nederland een structureel tekort te ontstaan aan (betaalbaar) zorgvastgoed. We zien betaalbaarheid en zorgvastgoed zowel in Nederland als internationaal als kans voor bpfBOUW om bij te dragen aan een oplossing voor een maatschappelijk risico voor de samenleving.

Visie 2050

Wij zijn ervan overtuigd dat er een nieuw evenwicht nodig is tussen ecologische, economische en sociale belangen. Hiervoor zijn veranderingen nodig, zowel maatschappelijk als economisch. Wij willen in Nederland en wereldwijd beleggen in duurzaam wonen, werken en leven in een leefomgeving die op een duurzame en verantwoorde wijze tot stand is gekomen. Dit houdt in dat we verantwoord en duurzaam omgaan met hulpbronnen en materialen, en dat we streven naar een gezonde en veilige leefomgeving die divers en inclusief is. Een inclusieve samenleving betekent voor ons wonen in een toegankelijke, betaalbare en duurzame woning. En daarbij leven en werken in een gezonde en veilige leefomgeving, waaraan iedereen naar vermogen kan meedoen. Daarom bieden deze veranderingen ook kansen. De stad en/of leefomgeving van de toekomst moet met behulp van innovatie en vooruitgang kansen bieden aan iedereen. Niet alleen willen we inzetten op duurzame bronnen, innovaties en energie, maar ook op de leefbaarheid, sociale voorzieningen en waardig werk. Hierbij geven wij prioriteit aan de thema's klimaatverandering, goede arbeidsomstandigheden en circulariteit.

Ambitie 2030

Duurzaam wonen, werken en leven sluit goed aan bij de SDG's van de VN, die ambities schetsen voor 2030. Wij staan achter deze doelen en willen waar mogelijk laten zien hoe we hieraan bijdragen met onze beleggingen (zie ook paragraaf 5.4) en hoe we langetermijnwaarde creëren. Duurzaam wonen, werken en leven sluit vooral aan bij SDG 11 (duurzame steden en gemeenschappen), SDG 7 (betaalbare en duurzame energie), SDG 8 (waardig werk en economische groei), SDG 12 (duurzame productie en consumptie) en SDG 13 (klimaatactie). Wij zijn ervan overtuigd dat het behalen van deze doelen de wereldwijde economie en onze beleggingsportefeuille stabiel en weerbaarder zal maken. Het realiseren van de doelen kan voor bedrijven en beleggers ook nieuwe beleggingsmogelijkheden opleveren.

Overkoepelende doelstellingen voor einde 2025

A. Voor einde 2025 is tenminste 30% van onze totale beleggingsportefeuille belegd in Sustainable Development Investments.³

We willen meetbaar bijdragen aan de SDG's van de VN. Eind 2019 bestond de totale beleggingsportefeuille voor 20% uit beleggingen in de Sustainable Development Investments (SDI's). Het is onze ambitie dit in deze beleidsperiode te laten groeien naar 30% in 2025.

Deze groei willen we met name realiseren door:

- Een stijging van 8% SDI's in 2020 naar 18% in 2025 voor onze portefeuille exclusief vastgoed.
- Een minimum aandeel van 75% van de totale vastgoedportefeuille in 2025 is te classificeren als een SDI belegging: GRESB 4 of 5 sterren.

We willen SDI groei realiseren door bij gelijk risico en rendement meer SDI's in de portefeuille te selecteren. Onze uitvoerders meten de beleggingen in SDI's in de bpfBOUW portefeuille nauwkeurig. Echter, er zijn meer factoren die het totaal aantal SDI's in onze portefeuille beïnvloeden. Denk hierbij aan wijzingen in de onderlinge verdeling van beleggingscategorieën in de portefeuille (asset allocatie), de methodiek voor het identificeren van SDI's en bredere trends in de markt. Over verloop van tijd willen we het effect van deze factoren steeds beter begrijpen.

B. De duurzaamheidseisen aan bedrijven in de portefeuille nog verder aanscherpen.

Alle bedrijven in onze aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles beoordelen we aan de hand van criteria op het gebied van milieu, mensenrechten en goed ondernemingsbestuur (Environmental, Social, Governance criteria). Dit noemen wij ook wel het insluitingsbeleid.

- We willen alleen nog beleggen in bedrijven die leiderschap op duurzaamheid tonen (koplopers) of bedrijven die aan onze minimale ESG-criteria voldoen (middenmoters). In 2024 implementeerden we hiertoe aangescherpte criteria voor het insluitingsbeleid.
- De aangescherpte ESG-criteria leggen in de beoordeling van de bedrijven een speciale focus op onze prioriteitsthema's klimaat, arbeidsomstandigheden en circulariteit.
- Bedrijven die niet voldoen aan onze ESG-criteria in het insluitingsbeleid maken niet langer deel uit van het belegbaar universum, zoals vastgelegd in onze benchmarks.
- We brengen focus op engagement aan door met een klein aantal bedrijven gericht thematische engagements uit te voeren (leefbaar loon, fossiele brandstoffen) en sneller afscheid te nemen van bedrijven die we binnen bepaalde tijd niet kunnen aanzetten tot verbetering.

³ De doelstelling van 30% is gebaseerd op een strategische weging van 19% naar vastgoed en 81% naar de overige beleggingen zoals aandelen, obligaties en alternatieve beleggingen. In ons verantwoord beleggen jaarverslag rapporteren wij de SDI beleggingen op basis van de actuele wegingen van de beleggingscategorieën.

⁴ Dit betekent een gemiddelde groei van 2% SDI's per jaar in deze beleidsperiode.

C. Beleggen in maatschappelijk vastgoed: jaarlijks meer dan 75% van de acquisities voor Nederlandse woningen zijn middenhuur⁵.

In Nederland is er een structureel tekort aan woningen. Als gevolg van de crisis heeft de woningmarkt jarenlang vastgezet. Hierdoor is een tekort ontstaan en zijn veel mensen op zoek naar een woning. De prijzen stijgen en voor bepaalde groepen, zoals starters en jonge gezinnen, dreigen er op termijn te weinig betaalbare koop- of huurwoningen te zijn. Zeker in de grote steden in Nederland. De belangrijkste oplossing van het tekort ligt in het bouwen van meer betaalbare woningen. Om hier een bijdrage aan te leveren, leggen we bij acquisities de focus op het middenhuur segment.

D. Beleggen in senioren- en zorgvastgoed: in 2025 hebben we meer dan 900 miljoen euro geïnvesteerd in zorgvastgoed.

Sinds begin jaren '90 neemt het aantal ouderen in Nederland toe en is er sprake van vergrijzing. Een verschuiving in de demografische opbouw als de toenemende levensverwachting zorgen voor een toename van 1,1 miljoen 65+ huishoudens en een tekort van bijna 100.000 verpleeghuisplaatsen tot 2040. Samen werken we om in de groeiende behoefte aan passende en betaalbare huisvesting voor ouderen te kunnen voorzien. Daarom investeren wij de komende jaren 460 miljoen extra in zorgvastgoed. Voorwaarde voor deze investeringen is dat nieuwe acquisities passen binnen het rendement-risicoprofiel van de portefeuille. Hiermee kunnen wij nu en in de toekomst onze deelnemers voorzien in een goede, betaalbare en duurzame pensioenregeling.

E. Eind 2025 willen wij 1% van ons belegd vermogen naar impact mandaten gealloceerd hebben.

In 2022 formuleerde wij een nieuwe ambitie om meer naar impact te beleggen met een focus op 'impact first'. Deze impact mandaten moeten bijdragen aan de prioriteitsthema's klimaatverandering, circulariteit of het overkoepelende thema 'duurzaam wonen, werken en leven'.

Bij het definiëren van impactbeleggingen baseren wij ons op de definitie van het [Global Impact Investing Network \(GIIN\)](#): "Impact beleggingen zijn beleggingen met een intentie om een positieve, meetbare sociale en/of milieu impact te maken, naast een positief, financieel rendement."

4.1 Klimaatverandering

Relevantie

Klimaatverandering is één van de grootste uitdagingen waar de mensheid nu voor staat (bron: [Global Risk Report 2024](#), World Economic Forum). De gevolgen zijn al zichtbaar en zullen in de toekomst toenemen, mede vanwege de groeiende kosten van schades door ongebruikelijk en extreem weer wereldwijd. Fysieke risico's zijn de gevolgen die daadwerkelijk plaatsvinden door opwarming van de aarde, stijging van de zeespiegel, overstromingen, droogte, hitte en extreme wind. Maar bijvoorbeeld ook migratiestromen door een onbewoonbare leefomgeving.

Ook transitierisico's als gevolg van aanvullende regelgeving van overheden om de wereldwijde klimaatverandering af te remmen hebben impact. Duurzaam wonen, werken en leven is alleen mogelijk als we de opwarming van de aarde tegengaan en ons voorbereiden op onvermijdelijke consequenties.

De situatie biedt tevens kansen: door nu slimme investeringen te doen kunnen we de gevolgen van

---

klimaatverandering beter beheersen (klimaatadaptatie), en door nu onze uitstoot zoveel mogelijk te beperken, dragen we bij aan het toeroepen van een halt aan de verdere opwarming van de aarde. Bedrijven die niet duurzaam innoveren en hun bedrijfsmodel niet op tijd aanpassen aan bijvoorbeeld de energietransitie, zijn niet toekomstbestendig. De gebouwde omgeving heeft grote impact op het klimaat en biedt daarom ook kansen om deze impact te verlagen.

In 2015 in Parijs kwamen overheden van 195 landen met elkaar overeen dat de opwarming van de aarde onder de 2 graden, en liefst onder de 1,5 graden moet blijven. Volgens Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) is het mogelijk om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graden. Om dit te behalen moet de wereld uiterlijk in 2050 netto nul emissies uitstoten. Ook over de inzet om negatieve gevolgen aan te pakken zijn afspraken gemaakt. In Nederland zijn hierover afspraken gemaakt in het Klimaatakkoord. In het Klimaatakkoord staat de Nederlandse invulling van het Klimaatakkoord van Parijs beschreven. Dit betreft een pakket van maatregelen en afspraken tussen bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden om gezamenlijk de uitstoot van broeikasgassen in Nederland in 2030 te halveren. Ook bpfBOUW ondertekende het financiële sectorcommitment aan het Klimaatakkoord en wil hiermee klimaatdoelen stellen aan alle relevante financieringen en beleggingen.

Visie 2050

Voor een goed pensioen in een wereld waarin we duurzaam kunnen wonen, werken en leven, moeten we vooruitkijken en anticiperen op de wereld zoals die eruitziet als onze jonge deelnemers met pensioen gaan. We willen in lijn handelen met het Klimaatakkoord van Parijs, en het Nederlandse Klimaatakkoord, en de opwarming van de aarde tot 1,5 graden beperken. We willen bijdragen aan de klimaatdoelstellingen om de wereldwijde CO₂-uitstoot voor 2050 naar net-zero te brengen. Tevens zetten wij in op kansen die de energietransitie te bieden heeft, maar ook op een transitie die rechtvaardig is voor iedereen. Zo denken we dat er nieuwe businessmodellen en nieuwe werkgelegenheid zal ontstaan in een duurzamere bouwsector en een groenere energiesector. Daarom zullen we waar mogelijk beleggen in bedrijven die met hun producten en diensten bijdragen aan oplossingen om klimaatveranderingen tegen te gaan.

Ambitie 2030

We bouwen voort op het beleid dat we al voerden. Voor aandelen en bedrijfsobligaties bereikten we in 2023 een reductie van -32% voor de CO₂-uitstoot ten opzichte van 2019. Ons doel voor 2025 is een -30% reductie. We belegden circa 1,7 miljard euro in Sustainable Development Goal 7 (betaalbare en duurzame energie).

We streven ernaar onze portefeuille in lijn te brengen met de internationale afspraken van het Klimaatakkoord van Parijs. Om die reden ondertekenden we het financiële sectorcommitment aan het Nederlandse Klimaatakkoord. We committeren ons aan concrete doelstellingen en plannen voor 2030 en dragen zo bij aan het Klimaatakkoord van Parijs. We willen bijdragen aan een halvering van de wereldwijde CO₂-uitstoot voor 2030. Daarom stellen we voor 2030 een reductie van 50% ten opzichte van 2019 voor de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles ten doel. Voor onze Nederlandse vastgoedportefeuille streven we naar een 35% lagere gemiddelde energie intensiteit (kWh/m²) in 2030. Verder willen we uiterlijk in 2030 voor de hele vastgoedportefeuille volledig inzicht hebben in het energieverbruik en de CO₂-uitstoot van onze beleggingen. Om zo actief te kunnen sturen op het verlagen van de milieu- impact en klimaatverandering verder tegen te gaan. In het [Klimaatactieplan](#) geven wij een uitgebreide toelichting op onze klimaatactieplannen met daarin concrete doelen die we voor 2030 ten uitvoer willen brengen.

Met deze ambitie verwachten wij te kunnen bijdragen aan SDG 7 (betaalbare en duurzame energie), SDG 13 (klimaatactie), SDG 12 (verantwoorde consumptie en productie) en SDG 8 (waardig werk en economische groei). Ook heeft dit invloed op onze overkoepelende doelstelling voor bpfBOUW; SDG 11 (duurzame steden en gemeenschappen).

Doelstellingen voor klimaatverandering voor einde 2025 en 2030

- A. Voor einde 2025 realiseren we een absolute reductie van 30% van de CO₂-voetafdruk van zowel onze aandelen en bedrijfsobligatieportefeuille t.o.v. het basisjaar 2019, en voor 2030 een absolute reductie van 50% (t.o.v. 2019).⁶

Wij streven naar een consistente CO₂-voetafdruk verlaging van onze aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuille. Eerder stuurden wij alleen op de CO₂-voetafdruk van onze aandelenportefeuille. De doelstelling draagt bij aan het in lijn brengen van onze portefeuille met het Nederlands Klimaatakkoord.

- B. Voor einde 2025 bouwen we beleggingen in de winning van kolen en teerzand verder af.

Kolen en teerzand zijn grondstoffen die met een grote CO₂-uitstoot gepaard gaan. We brengen daarom de omzetgrens van bedrijven waar wij in beleggen en die een deel van hun omzet uit de winning van kolen en/of teerzand halen steeds verder omlaag. We beleggen voor einde 2025 niet in bedrijven die meer dan 5% van hun omzet uit kolenmijnen⁷ halen en/of meer dan 1% van hun omzet uit teerzandwinning, eerder waren deze grenzen respectievelijk 30% en 20%.

- C. Voor de vastgoedportefeuille hebben wij de volgende middellangetermijnambities:

- Nederlandse vastgoedportefeuille:

35% lagere gemiddelde energie intensiteit (kWh/m²) van de portefeuille over het jaar 2030 ten opzichte van het gemiddelde van het jaar 2015. Richtpunt voor de korte termijn (2025) is een energie intensiteit reductie van 30% ten opzichte van het basisjaar 2015.

- Internationale vastgoedportefeuille:

Vanaf het jaar 2030 ligt de jaarlijkse gemiddelde broeikasgasemissie intensiteit (kg CO₂/ m²) van de portefeuille onder het 1,5-graden pad van Parijs, hebben alle managers zich gecommitteerd aan een wetenschappelijk gefundeerde doelstelling in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs (1,5-graden) en hebben we volledig inzicht in het energieverbruik en de CO₂-uitstoot van onze beleggingen.

Bovenstaande tussendoelstellingen liggen in lijn met de langetermijnambitie om de vastgoedportefeuille uiterlijk in 2045 te laten voldoen aan de klimaatdoelstellingen van Parijs (1,5-graden).

⁶ Het basisjaar 2019 is afgestemd met afspraken zoals geformuleerd in het financiële sectorcommitment van het Nederlandse Klimaatakkoord. Het Nederlands Klimaatakkoord is in lijn met de doelstellingen van Parijs.

⁷ Het gaat hier om de winning van steenkool voor elektriciteitsproductie (thermal coal). Steenkool voor productie van staal (metallurgical coal) wordt hierin niet meegenomen.

4.2 Goede arbeidsomstandigheden

Relevantie

Wereldwijd vallen er iedere dag 6.000 doden door bedrijfsongevallen, zijn er jaarlijks 340 miljoen werkgerelateerde ongelukken en worden 160 miljoen mensen ziek door werk (bron: International Labour Organisation (ILO)). De bouwsector heeft hier een groot aandeel in (17%). Covid-19 heeft de kwetsbaarheid van werknemers, het belang van werkzekerheid en eerlijke lonen nog sterker op de kaart gezet. Veel mensen raakten hun werk kwijt, hadden van de één op de andere dag geen inkomen meer en geen mogelijkheid om het zelf op te vangen (bron: ILO). Dit is gerelateerd aan de toenemende ongelijkheid wereldwijd en een bron van conflicten en onrust. Dit brengt risico's met zich mee, ook voor de bedrijven waarin wij beleggen.

Goede werkomstandigheden zijn dan ook een essentieel thema voor alle bedrijven waarin wij beleggen. We voeren regelmatig gesprekken met bedrijven in een aantal sectoren om deze risico's te bespreken en onder de aandacht te brengen. Ook onze deelnemers geven aan dit een belangrijk thema te vinden.

Visie 2050

Duurzaam werken en leven betekent dat alle bedrijven veilige, gezonde en goede arbeidsomstandigheden moeten bieden. BpfBOUW vindt dat iedereen die wil werken dit zou moeten kunnen doen onder goede arbeidsomstandigheden en met een eerlijk loon. Leefbaar loon is het bedrag dat noodzakelijk is voor werknemers om in de basisbehoeften te voorzien, voor zichzelf en zijn of haar gezin. In lijn met de OESO-richtlijnen en de UNGPs verwachten we van bedrijven dat ze arbeidsrechten respecteren en goede en veilige werkomstandigheden bieden. Dit kunnen ze doen door actief risico's te identificeren, te voorkomen en te adresseren, ook in hun waardeketens. Innovatie door circulaire businessmodellen en de transitie naar hernieuwbare energie biedt kansen op het vergroten van de werkgelegenheid.

Hiervoor is het wel nodig dat bedrijven de inzetbaarheid van werknemers vergroten zodat zowel werkgevers en werknemers zich kunnen voorbereiden op veranderingen in de arbeidsmarkt.

Ambitie 2030

Voor 2030 willen wij actief bijdragen aan duurzaam werk, waaraan iedereen kan meedoen en dat waardig en veilig is. Dat willen we doen door via ons insluitingsbeleid en onze engagement trajecten in te zetten op leefbare lonen en veilige arbeidsomstandigheden, zowel bij de bedrijven waarin we beleggen als bij onze vastgoedinvesteringen.

Binnen onze vastgoedbeleggingen willen we ambitie tonen door bovenwettelijke eisen te stellen op onderwerpen die bijdragen aan een toekomstbestendige en veilige bouwsector. In de internationale vastgoedbeleggingen met ontwikkelingsactiviteiten sturen we actief op veiligheid en arbeidsomstandigheden op bouwplaatsen. Zo verwachten wij in ieder geval bij te dragen aan SDG 8 (waardig werk en economisch groei).

Doelstellingen voor arbeidsomstandigheden voor einde 2025

A. Een belangrijke groep bedrijven waarin wij beleggen in de textiel- en voedselsector committeren zich aan het uitbetalen van leefbaar loon in de keten.

Wij werken aan dit doel samen met andere beleggers verenigd in het [Platform Living Wage Financials \(PLWF\)](#). Dit is een consortium van 20 (Nederlandse) financiële instellingen die de krachten bundelen om concreet bedrijven ertoe te bewegen leefbaar loon beter in de keten te verankeren. Vooral de textiel- en voedselsector kampen met grote misstanden rondom arbeidsomstandigheden. Leefbaar loon betekent een concrete verbetering voor miljoenen arbeiders en vraagt van bedrijven om adequate maatregelen rondom o.a. ketenbeheer van de toeleveranciersketen, toestaan van vakbondsvrijheid en het bieden van werkzekerheid.

B. Wij werken tijdens de looptijd van het IMVB-convenant 2019-2022 samen met andere pensioenfondsen actief mee aan drie engagement casussen met als doel het aanpakken en verbeteren van arbeidsomstandigheden bij bedrijven in onze portefeuille.

Het IMVB-convenant liep eind 2022 af. Wij waren actief betrokken bij de volgende drie engagement casussen:

- Het voorkomen en mitigeren van misstanden in een mijnbouwbedrijf;
- Het aanspreken van een grote online winkelketen op arbeidsgerelateerde misstanden;
- Het verbeteren van de bescherming van mensenrechten in een digitale omgeving bij een groot informatie technologiebedrijf.

De resultaten van deze engagement trajecten zijn terug te vinden op de website van het IMVB-convenant.⁸

C. We streven ernaar dat einde 2025 gemiddeld 8% van het totale personeel ten behoeve van de Nederlandse bouwplaatsen, bestaat uit opleidingsplekken. Tevens streven we ernaar dat in 2025 op meer dan 90% van deze bouwplaatsen werkplekken zijn voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Er is een grote behoefte aan goed geschoolde werknemers in de bouw. Tussen 2020 en 2023 is er naar schatting behoefte aan 62.000 nieuwe werknemers in de sector. 42.000 moeten komen van de bijna 56 opleidingsbedrijven in ons land. Zij leveren de vakmensen van de toekomst die de ruggengraat vormen van een goed renderende bouw- en infrasector. Om te voorzien in de behoefte van goed geschoolde werknemers in de bouw vinden we het niet alleen belangrijk om toekomstige generaties van een leerplek te voorzien. Ook vinden we het belangrijk om in de huidige markt mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt, kans te bieden om volwaardig deel te kunnen nemen aan het arbeidsproces. Beide bepalingen worden als inspanningsverplichting opgenomen in de turnkey koopovereenkomsten.

D. In de beleidsperiode 2021-2025 is jaarlijks minimaal 75% van de bouwplaatsen waarin we in Nederland beleggen aangemeld als Bewuste Bouwplaats of hanteert een vergelijkbare bovenwettelijke richtlijn.

Werken in de bouw is en blijft risicovol. Vanuit onze deelnemers zijn veilige werkomstandigheden onverminderd belangrijk. Uitgangspunt blijft dat onze bouwplaatsen ten alle tijden veilig zijn en voldoen aan de minimale wettelijke vereisten. De stichting Bewuste Bouwers biedt een gedragscode met concrete handvatten voor bewust werken met oog voor de omgeving, het milieu, veiligheid en minder overlast (bovenop alle wettelijke vereisten). Bouwplaatsen die hieraan voldoen worden geregistreerd bij de stichting Bewuste Bouwers.

In de internationale portefeuille streven we bij investeringen met ontwikkelactiviteiten naar een bovengemiddelde score op het thema stakeholder engagement. Hieronder vallen de thema's arbeidsomstandigheden, veiligheid op bouwplaatsen en impact op de omgeving.

4.3 Circulariteit

Relevantie

Door de toenemende bevolking en consumptie, neemt de vraag naar grondstoffen toe. Dit gaat ten koste van de leefbaarheid op aarde. De biodiversiteit neemt af, de toenemende hoeveelheid afval kan niet meer verwerkt worden, en natuurlijke hulpbronnen raken uitgeput. Bovendien gaat de winning van grondstoffen vaak gepaard met negatieve impact op mensen en milieu door de omstandigheden waaronder ze gewonnen worden. Dit alles levert grote risico's op voor de samenleving. Grondstoffenschaarste raakt ook onze portefeuille in de kern. Staal, aluminium, plastic, cement, glas en hout zijn belangrijke materialen voor de bouwsector, en horen tot de acht materialen met de meeste impact op de leefomgeving. Ook voor andere sectoren in de portefeuille waar we invloed op kunnen uitoefenen, zoals de voedselsector of de energiesector, is de schaarste relevant.

De circulaire economie biedt een oplossing voor de toenemende vraag naar grondstoffen en schaarste van hulpbronnen. Het biedt kansen voor groei van een nieuwe economie en concurrentievoordeel voor bedrijven die daar tijdig op inzetten.

Visie 2050

De producten van nu zijn de grondstoffen van de toekomst. Grondstoffen en materialen worden nog niet voldoende efficiënt ingezet en hergebruikt, zonder schadelijke emissies voor het milieu. Daarvoor zijn nieuwe businessmodellen nodig. Onze visie is dat bedrijven producten, gebouwen en materialen ontwerpen gericht op hergebruik met zo min mogelijk waardeverlies en zonder schadelijke emissies voor het milieu. Voor zover er nieuwe grondstoffen nodig zijn, zijn deze op verantwoorde wijze gewonnen. Hiermee kunnen we duurzamer wonen, werken en leven.

Ambitie 2030

Wij streven naar efficiëntere en herbruikbare grondstoffenketens voor belangrijke materialen om tegemoet te kunnen blijven komen aan de groeiende vraag en om CO₂-uitstoot en negatieve impact op de leefomgeving te verminderen. De grote uitdaging is dat het nu nog niet zeker is hoe een circulair systeem eruitziet. Meetmethodes, instrumenten, hulpmiddelen en voorwaarden zijn nog volop in ontwikkeling. In de komende jaren hebben wij het voornemen om specifieke beleggingsmogelijkheden nader te onderzoeken en hier eventueel nog aanvullende doelstellingen op te formuleren.

We zien voor ons fonds een kans om een faciliterende rol in te nemen wat betreft kennisontwikkeling en samenwerking. We willen kansen creëren voor innovatieve ondernemers en meer vraag en aanbod creëren voor circulaire vastgoedproducten en oplossingen. Met deze ambitie verwachten wij te kunnen bijdragen aan SDG 11 (duurzame steden en gemeenschappen), SDG 12 (verantwoorde consumptie en productie), en SDG 13 (klimaatactie).

Doelstelling voor circulariteit voor einde 2025

Einde 2025 hebben we van minimaal 75% van nieuwe acquisities voor onze Nederlandse vastgoedbeleggingen in dat jaar, een materialisatiedossier inzichtelijk.

Een belangrijk knelpunt voor circulair werken ligt in de informatievoorziening, waaronder inzicht in de gebruikte materialen, verbindingen en kenmerken van installaties. Wij zetten daarom actief in op partnerschappen, samenwerkingsverbanden en kennisuitwisseling binnen de sector.

Het verkrijgen van een volledig dossier met alle materiaalgegevens en eigenschappen is hiervoor een essentiële eerste stap. De vereisten van een materialisatiedossier zullen we de komende periode ontwikkelen, hierin wordt o.a. de werkbaarheid, diepgang en herkomst van informatie tegen elkaar afgewogen.

---

5. Onze manier van werken

5.1 Samenwerking met belanghebbenden en andere pensioenfondsen

De uitdagingen in onze huidige samenleving zijn groot. Om onze doelstellingen te behalen, hebben we daarom onze stakeholders nodig. Het belang van de deelnemers staat bij bpfBOUW centraal. Ook zoeken we veelvuldig samenwerking met andere pensioenfondsen en vermogensbeheerders om krachten te bundelen en standaarden te ontwikkelen. Onder andere door ons commitment aan het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB-) convenant en het Nederlands Klimaatakkoord werken we samen met verschillende stakeholders, zoals pensioenfondsen, NGO's en de overheid om bepaalde problematiek aan te pakken en draagvlak te creëren voor onze aanpak.

In onze gesprekken met stakeholders willen we ook transparant uitleggen hoe wij beleggingsbeslissingen op een verantwoorde manier nemen. Dat doen we onder andere door regelmatig deel te nemen aan sectorspecifieke vragenlijsten en benchmarks zoals die van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) en de Principles for Responsible Investment (PRI).

Toelichting Klimaatakkoord van Parijs

In 2015 in Parijs kwamen overheden van 195 landen met elkaar overeen dat de opwarming van de aarde onder de 2 graden, en liefst onder de 1,5 graden moet blijven. Internationale spelers zoals de Europese Unie en bijvoorbeeld overheden in Azië spelen hierin een belangrijke rol. Wij vinden het belangrijk om bij te dragen aan de klimaatdoelen uit het Klimaatakkoord van Parijs. Daarvoor dragen we bij aan breed gedragen methodes waarmee we niet alleen de CO₂-uitstoot in aandelenportefeuilles kunnen berekenen maar ook die voor bedrijfsobligaties, zodat het mogelijk wordt om pensioenfondsen en andere beleggers met elkaar te vergelijken. Maar we werken ook samen met anderen aan de ontwikkeling van andere methodieken, zodat we kunnen bepalen in welke mate onze portefeuille in overeenstemming is met de klimaatdoelen van Parijs ('Paris alignment').

Toelichting Nederlandse Klimaatakkoord

In 2019 ondertekende bpfBOUW het [Nederlandse financiële sectorcommitment aan het Klimaatakkoord](#). Het Klimaatakkoord heeft tot doel om de uitstoot van broeikasgassen in 2030 op een kosteneffectieve wijze met 49% te verminderen ten opzichte van 1990. De financiële sector (banken, pensioenfondsen, verzekeraars en vermogensbeheerders) neemt het initiatief om een bijdrage te leveren aan de uitvoering van het Klimaatakkoord van Parijs en het Nederlandse Klimaatakkoord. Door het Klimaatakkoord te ondertekenen, committeren we ons aan rapportages over de klimaatimpact van onze financieringen en beleggingen. In 2022 publiceerden we een Klimaatsplan waarin we beschrijven hoe we op basis van onze klimaatdoelstellingen aan een vermindering van de uitstoot van CO₂ willen bijdragen.

Toelichting IMVB-convenant

BpfBOUW ondertekende het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB)-convenant in 2018. De afspraken in het convenant creëren een gelijk speelveld voor verantwoord beleggen in Nederland. In totaal ondertekende de Pensioenfederatie en ruim 80 pensioenfondsen het convenant, die samen bijna 90% van het Nederlandse pensioengeld vertegenwoordigen. De afspraken volgen de internationale richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de beginselen van de United Nations Guiding Principles for Business and Human Rights (UNGPs). De pensioensector committeerde zich hiermee om samen met de overheid, vakbonden en milieuorganisaties en maatschappelijke organisaties misstanden te bestrijden bij bedrijven waarin zij beleggen. BpfBOUW intergeerde volgens afspraak voor eind 2020 de OESO-due diligence richtlijnen en UNGPs in het eigen Verantwoord Beleggen beleid. In 2021 legde bpfBOUW de IMVB-vereisten vast in de contracten met haar uitvoerders. En sinds 2022 publiceert bpfBOUW jaarlijks een rapportage over de engagementresultaten met de bedrijven waarin we beleggen.

Eind 2022 liep de afgesproken convenantsperiode af. De inspanningen van de deelnemende pensioenfondsen over de afgelopen periode waren gericht op een betekenisvolle integratie van de vereisten van het IMVB-convenant in de beleggingsoverwegingen. BpfBOUW blijft zich in haar beleggingsactiviteiten en rapportages inzetten voor een goede naleving van de afspraken uit het convenant.

5.2 Internationale standaarden zijn de leidraad

Ontwikkeling en uitvoering van nieuwe standaarden

We vinden het belangrijk om een gelijk en vergelijkbaar speelveld te creëren voor verantwoord beleggen. Dit vraagt om duidelijke regels, zowel nationaal als internationaal. Samen met andere beleggers en stakeholders streven we naar normen die de integriteit van de financiële markten op de lange termijn verbeteren. Via onze vermogensbeheerders dragen we bij aan het ontwikkelen van internationale en nationale standaarden. Hierbij gaat het om deelnemen aan consultaties en het bieden van expert advies omtrent regelgeving, richtlijnen als meetinstrumenten en vergelijkende onderzoeken, zoals benchmarks.

Ook zijn we lid van verschillende samenwerkingsverbanden, zoals de [PRI](#) (Principles Responsible Investment), gericht op het bevorderen van verantwoord beleggen. Of zoals [Eumedion](#), gericht op corporate governance en duurzaamheid voor institutionele beleggers in Nederlandse ondernemingen. Ook participeren we via onze vermogensbeheerders in verschillende internationale samenwerkingsverbanden op het gebied van corporate governance, de energietransitie en bescherming van mensenrechten.

Onderschrijven van bestaande gezaghebbende standaarden

De verwachtingen en richtlijnen op het gebied van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen voor bedrijven nemen steeds meer toe. Deze zijn veelal neergelegd in internationale standaarden, nationale en internationale regelgeving.

BpfBOUW verwacht van bedrijven waarin wij beleggen dat zij handelen in lijn met belangrijke (inter)nationale richtlijnen voor milieu en samenleving, zoals de [OESO-richtlijnen](#) voor Multinationale Ondernemingen, de [UN Guiding Principles for Business and Human Rights](#) (UNGPs), de principes van de [UN Global Compact](#) (UNGC), het [Klimaatakkoord van Parijs](#), de rapportage volgens de [Task Force on Climate-related Financial Disclosures](#) (TCFD) en de [UN Sustainable Development Goals](#).

BpfBOUW handelt ook in lijn met belangrijke (inter)nationale standaarden. In de [Verklaring Ongunstige Effecten](#) lichten wij alle standaarden toe waaraan wij ons committeren.

OESO due diligence richtlijnen

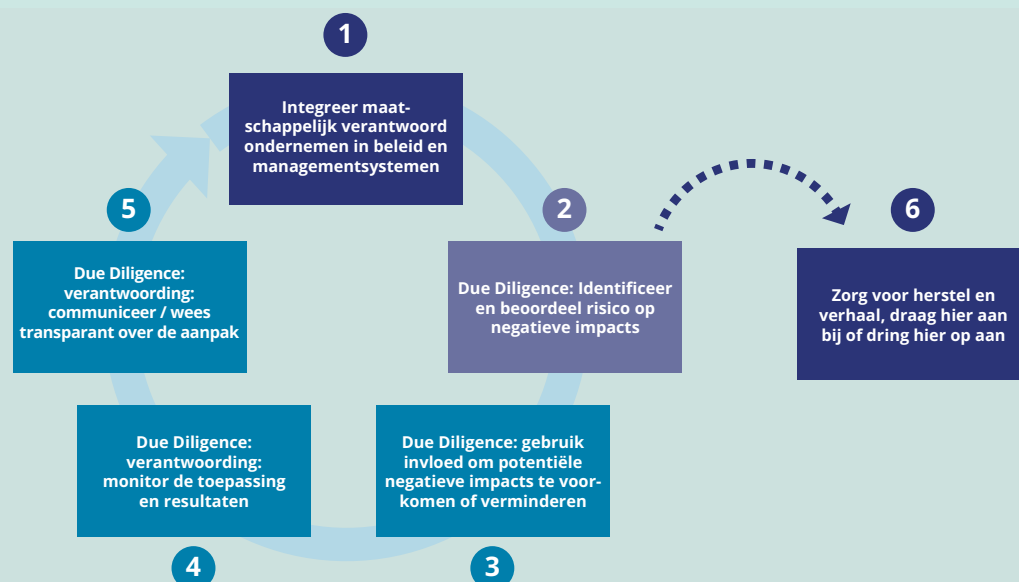
In een [apart document](#) over ons due diligence-proces verduidelijken we hoe we voor iedere beleggings-categorie de OESO-richtlijnen in zes stappen toepassen. Hierin lichten we toe hoe we de eventuele negatieve gevolgen van de beleggingen voor de samenleving identificeren, prioriteren en mitigeren. En hoe we hier als pensioenfondsen op monitoren en over communiceren. We beschrijven ook hoe we onze beleggingsinstrumenten zoals uitsluiting, insluiting, stemmen, en engagement gebruiken voor mitigatie en escalatie.

De bovenstaande standaarden zijn de basis van ons insluitingsbeleid en bepalen onze criteria op het gebied van milieu, mensenrechten en goed ondernemingsbestuur. Onze vermogensbeheerders zorgen ervoor dat onze criteria in ieder geval in lijn blijven met de laatste richtlijnen en onderzoeken in welke mate bedrijven en investeringen hieraan voldoen.

Toelichting OESO zes due diligence stappen

Zoals wij hebben afgesproken in het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB)-convenant maken wij met onze vermogensbeheerders duidelijke afspraken over de implementatie en uitvoering van ons Verantwoord Beleggen beleid, inclusief de toepassing van de zes OESO due diligence stappen (zie figuur 7).

Daarbij gebruiken wij het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers als leidraad bij de selectie, engagement en monitoring van onze beleggingen. [Hier](#) staat beschreven hoe onze vermogensbeheerders dit doen. Wij verwachten van onze vermogensbeheerders dat zij de portefeuille screenen op de eventuele negatieve impact van beleggingen en vervolgens de meest ernstige impacts prioriteren (op basis van zwaarte, reikwijdte en onomkeerbaarheid en waarschijnlijkheid). Waar zinvol, raadplegen wij externe experts en andere belanghebbenden voor aanvullend onderzoek en perspectief.

Figuur 7. Due diligence cyclus:

Een uitwerking van de zes due diligence stappen volgens de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen. Zoals toegelicht in het [Instrumentarium](#), zoals opgesteld voor pensioenfondsen in het kader van het IMVB-convenant.

Fiscaal beleid

Tevens beschrijven we in een separaat [document over ons fiscaal beleid](#) dat we verantwoord fiscaal gedrag als een deel van onze maatschappelijke verantwoordelijkheid zien. Het is een voorwaarde om bij te dragen aan een leefbare wereld en duurzame toekomst. Wij voeren daarom een fiscaal beleid gericht op verantwoord fiscaal handelen bij de beleggingen waarin wij investeren. Bij de uitbesteding van onze beleggingen vormen onze fiscale beginselen onderdeel van het mandaat dat we aan onze uitvoerders meegeven.

5.3 Voldoen aan wet- en regelgeving

Er worden vanuit wet- en regelgeving steeds meer eisen gesteld aan hoe wij inzicht moeten geven over ons Verantwoord Beleggen beleid. Wetgeving dwingt ons om keuzes te maken, waar we verantwoording over afleggen. Een goed voorbeeld is de Europese verordening 'informatieverschaffing over duurzaamheid in de financiële dienstensector' (ook wel beter bekend als de Sustainable Finance Disclosure Regulation, of SFDR), waarover we op onze Regelgeving-pagina meer informatie bieden.

De SFDR verplicht bpfBOUW om op verschillende manieren informatie openbaar te maken. Wij zijn transparant over hoe wij duurzaamheidsrisico's in ons beleggingsbeleid en beleggingsbeslissingen integreren. Daarbij kijken we naar de mogelijke negatieve effecten van duurzaamheidsrisico's op beleggingen. Tevens vermelden we hoe we bij het nemen van beleggingsbeslissingen kijken naar de invloed van beleggingen op duurzaamheidsfactoren zoals milieu, mens en goed ondernemingsbestuur. Ook geven we aan in hoeverre onze pensioenregelingen duurzaam zijn. In het kader van de SFDR promo(o)t(en) de pensioenregeling(en) van bpfBOUW ecologische of sociale kenmerken.

We [rapporteren](#) jaarlijks over het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen. Daarnaast onderzoeken we op dit moment voor welk deel van de portefeuille wij ons willen committeren aan het doen van 'duurzame beleggingen' (volgens de SFDR definitie) en welke implicaties dit voor het beleggingsbeleid heeft.

Het beheersen van ESG-risico's

BpfBOUW vindt dat voor de beleggingsportefeuille duurzaamheidsrisico's, ook wel financiële ESG-risico's genoemd, adequaat beheerst moeten worden.

Onze vermogensbeheerders gebruiken een raamwerk om tot een kwalitatieve inschatting van de materialiteit van duurzaamheidsrisico's te komen. Alle beleggingen zijn onderdeel van de risico-beoordeling. Het kan echter voorkomen dat er minder detailinformatie beschikbaar is voor beleggingen beheerd door externe managers.

Het beoordelen van de effecten van duurzaamheidsrisico's op het rendement is complex. Als gevolg van de uitdagingen en beperkingen rondom data voor duurzaamheidsrisico's is er vaak nog niet voldoende informatie beschikbaar om voor alle duurzaamheidsrisico's een financiële impact op het rendement te bepalen. BpfBOUW verwacht dat de effecten op de beleggingen vooral merkbaar zijn op de langere termijn.

Voor de beheersing van duurzaamheidsrisico's maken we met name gebruik van bestaande instrumenten voor verantwoord beleggen, zoals het uitsluiten en engagement. Monitoring vindt plaats middels periodieke rapportages waarmee we worden geïnformeerd. Op die manier worden duurzaamheidsrisico's in de portefeuille, ook nadat er belegd is, op regelmatige basis geëvalueerd en waar nodig bijgestuurd.

Meer informatie over de belangrijkste duurzaamheidsrisico's en hoe wij hiermee omgaan is te vinden op onze [website](#).

5.4 Verantwoord beleggen instrumenten

Als belegger beschikken we over verschillende mogelijkheden om onze doelen te bereiken. Hieronder geven we samenvattend aan welke dat zijn (zie figuur 8).

Figuur 8. Een overzicht van de instrumenten voor verantwoord beleggen

Insluitingsbeleid

Wij zijn ons ervan bewust dat bedrijven in onze portefeuille een negatieve impact op mens en milieu kunnen veroorzaken. Daarom hebben we criteria opgesteld waar bedrijven in onze portefeuille aan moeten voldoen op het gebied van milieu, mensenrechten en goed ondernemingsbestuur (zogenoeten 'Environmental, Social and Governance' criteria). We beoordelen de prestaties van alle bedrijven in onze aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles aan de hand van deze factoren. Zo kunnen we gericht kiezen voor bedrijven in onze portefeuille die al voldoen aan onze minimale ESG-vereisten. Dit noemen we ook wel het insluitingsbeleid.

We willen minder controverses in portefeuille en meer grip op de ESG-karakteristieken van bedrijven waarin we wel beleggen. Hiertoe implementeerden we in 2024 een aangescherpt insluitingsbeleid. Wij willen alleen nog beleggen in bedrijven die leiderschap op duurzaamheid tonen (koplopers) óf die voldoen aan onze minimale ESG-criteria (middenmoters). Daarom actualiseerden we onze bestaande ESG-criteria en voegden we nieuwe vereisten toe, in lijn met internationale standaarden, zoals OESO en de UNGPs, maar ook het Klimaatakkoord van Parijs en het Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework (GBF).

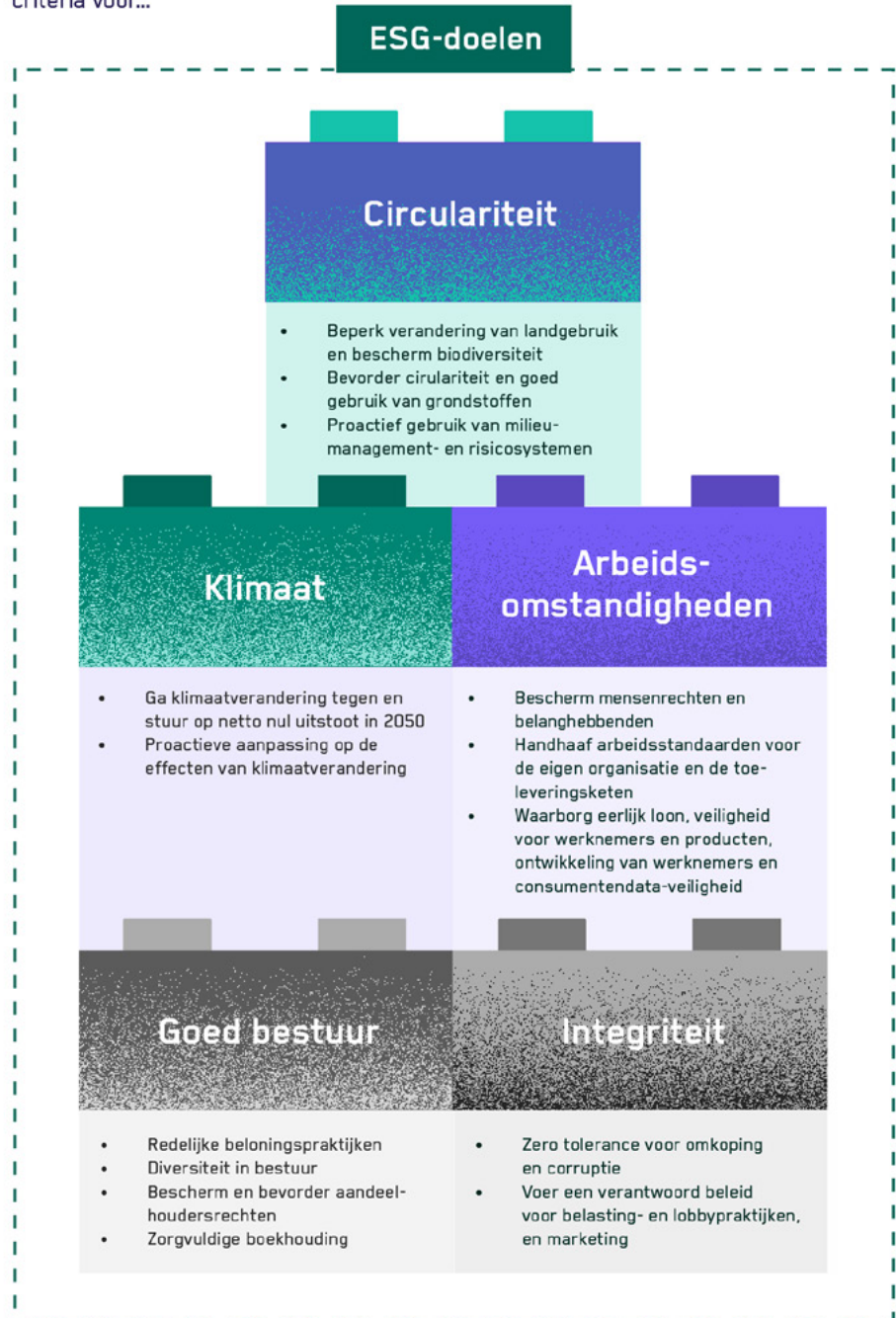
In het insluitingsbeleid toetsen we de prestaties van bedrijven op onze vereisten voor onze prioriteits-thema's Klimaat, Arbeidsomstandigheden en Circulariteit:

- Voor het onderwerp Klimaat verwachten wij van bedrijven dat ze klimaatverandering tegengaan, op een 2050 netto nul CO₂-uitstoot sturen, en zich proactief aanpassen aan de effecten van klimaatverandering.
- Voor Arbeidsomstandigheden verwachten wij van bedrijven dat ze mensenrechten van belanghebbers beschermen, dat ze arbeidsstandaarden voor zowel de eigen organisaties als die van de toeleveringsketen handhaven, en dat zij eerlijk loon, veiligheid en investeringen in de ontwikkeling van werknemers waarborgen.
- Voor Circulariteit verwachten wij van bedrijven dat ze biodiversiteit beschermen en de verandering van landgebruik beperken, circulariteit en goed gebruik van grondstoffen bevorderen en proactief gebruik maken van milieu management en risico systemen.

Ook stellen we eisen voor Goed Bestuur en Integriteit (zie figuur 9). In totaal toetsen we de prestaties van bedrijven op 43 verschillende ESG-criteria. In de Annex bij dit document is een overzicht van deze criteria opgenomen.

BpfBOUW-thema's Insluitingsbeleid

We verwachten dat bedrijven in ons belegbaar universum minimaal voldoen aan onze criteria voor...

Deze verwachtingen komen terug in totaal 43 concrete ESG-criteria.

Figuur 9. Een overzicht van de thema's en vereisten aan bedrijven binnen het insluitingsbeleid

---

Bedrijven die niet voldoen aan onze ESG-criteria maken niet langer deel uit van het belegbaar universum, zoals vastgelegd in onze benchmarks. Hier is een uitzondering op mogelijk. Onze vermogensbeheerder mag een klein aantal bedrijven buiten de benchmarks voor de portefeuille selecteren mits er bij het bedrijf voldoende perspectief op verduurzaming bestaat én er engagement mogelijk is.

Engagement

BpfBOUW onderschrijft het belang van actief aandeelhouderschap, oftewel engagement en stemmen. Wij spreken met bedrijven over onze verwachtingen ten aanzien van verduurzaming.

Op basis van onze prioriteitsthema's klimaat, arbeidsomstandigheden en circulariteit voeren wij specifieke engagementprogramma's uit. De focus ligt hierbij op engagement met de olie & gas sector over klimaatdoelstellingen (Dutch Climate Coalition) en met de textiel & landbouw sectoren over leefbaar loon ([Platform Living Wage](#)). Deze projecten betreffen samenwerkingsverbanden waarin we met andere beleggers samen optrekken.

We hanteren daarbij de werkwijze zoals voorgeschreven door de OESO-richtlijnen en de UNGPs. We gebruiken onze invloed om de negatieve impact van bedrijven te beperken en om positieve impact te bereiken op een actieve en verantwoordelijke manier. We verwachten van bedrijven dat zij op hun beurt hun invloed gebruiken om herstel en/of verhaal voor benadeelden mogelijk te maken. Hiermee zetten we ondernemingen en vastgoedfondsen aan om beter te presteren op milieu- en sociaal gebied en om de kwaliteit van het ondernemingsbestuur te versterken.

De voortgang die bedrijven maken houden we in de gaten door onze verwachtingen vooraf duidelijk te maken en hier regelmatig op te toetsen. Bij onvoldoende voortgang kan er worden besloten tot verkoop. Hierbij kijkt onze vermogensbeheerder ook naar de potentiële negatieve gevolgen van een verkoop op maatschappij en milieu. Wij ontvangen van onze vermogensbeheerder jaarlijks een overzicht van de bedrijven waarmee engagementtrajecten lopen. Daarnaast kunnen wij analyses voor individuele bedrijven opvragen.

Bedrijven die niet voldoen aan onze minimale ESG-criteria uit het insluitingsbeleid maken geen deel uit van ons belegbaar universum. Echter, voor een klein aantal bedrijven die niet aan onze minimale criteria voldoen kunnen we - buiten de benchmark - een uitzondering maken als de portefeuillemanagers van onze vermogensbeheerder van oordeel zijn dat een bedrijf voldoende financieel aantrekkelijk is én de wil toont om de negatieve gevolgen van de bedrijfsactiviteiten voor de samenleving te stoppen, te voorkomen of te beperken. Alleen als ze mogelijkheden zien voor verbeteringen en een speciale commissie van de vermogensbeheerder vooraf met een plan van aanpak instemt, kunnen portefeuillemanagers met de onderneming het gesprek starten.

Voor de vastgoedportefeuille wordt deze planperiode gericht een dialoog met verschillende stakeholders gestart om meer inzicht te krijgen in hun plannen en acties die betrekking hebben op ESG-doelstellingen en ambities. De engagement onderwerpen voor komende periode zijn:

- Minimaliseren van de klimaatimpact van gebouwen
- Gezondheid en veiligheid in de gebouwde omgeving
- Verantwoorde bedrijfsvoering

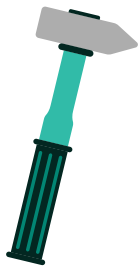
Stemrecht

Het stemrecht geeft ons de mogelijkheid om actief eigenaarschap uit te oefenen. Eventueel kunnen we stemrecht inzetten wanneer engagement tot onvoldoende verandering leidt. Zo stemmen we bijvoorbeeld over beloningen, of over de onafhankelijkheid of diversiteit van bestuurders. Onze werkwijze staat

beschreven in ons [stembeleid](#) op de website, en het document [Verantwoord Beleggen & Stewardship-beleid](#). Over de afgelopen jaren voerden wij een verschillende aanpassingen door in het stembeleid. Zo scherpten wij onze verwachtingen aan voor bedrijven waarin wij beleggen en aanzien van goed ondernemingsbestuur rondom klimaatverandering, verantwoord belasting beleid, schending van mensenrechten en digitalisering. Ook verwachten wij meer diversiteit (zowel qua geslacht als etnische afkomst) binnen besturen van bedrijven.

Via onze website publiceren wij [hier](#) hoe wij gestemd hebben op de algemene vergadering van de beursgenoteerde ondernemingen waarin wij beleggen, per individuele onderneming en per stempunt. Daarnaast geven wij in het verantwoord beleggen jaarverslag een toelichting bij de belangrijkste stemmingen.

Wanneer wij een stem uitbrengen tegen een voorstel van het bestuur of ons onthouden van stemming bij een voorstel van het bestuur, leggen wij de redenen voor ons stemgedrag uit aan het bestuur van die onderneming. Dit doen we op eigen initiatief of op verzoek van de beursgenoteerde onderneming. We beleggen in beurs- en niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen. Onze vastgoedvermogensbeheerder tracht actief te participeren in de beleggingsadviescommissies van deze fondsen om zo invloed uit te oefenen op de prestaties op milieu- en sociaal gebied en om de kwaliteit van het bestuur van deze beleggingen te versterken. Ook neemt onze vermogensbeheerder namens ons deel in commissielidmaatschappen en bestuurszetels bij brancheorganisaties in de regio's waarin we beleggen.

ESG-integratie voor landen

Voor beleggingen in staatsobligaties in zowel ontwikkelde als opkomende markten maakt onze vermogensbeheerder naast fundamentele analyses ook gebruik van ESG-analyses. Op deze manier verkrijgen we additioneel inzicht in de beleggingsrisico's en kansen voor een land, zeker op de langere termijn. Op basis van geïntegreerde ESG-indicatoren, in combinatie met de macro-economische indicatoren, maken wij zo keuzes om meer of minder in staatsobligaties van een land te beleggen.

We beoordelen landen en overheidsbeleid bijvoorbeeld op ESG-factoren zoals klimaat- en milieurisico's (E), toegang tot onderwijs, gezondheidszorg en schoon drinkwater (S) en institutionele vrijheden, burgerschap en corruptie (G). In aanvulling op kwantitatieve analyses integreert onze vermogensbeheerder ook kwantitatieve informatie over politiek & ESG in zogenoemde country sheets in een intern digitaal landen dashboard. Bij de uitvoering van de analyses maken de beleggingsteams gebruik van een combinatie van interne en externe data, afkomstig van partijen zoals IMF en Wereldbank, maar ook aanbieders zoals Sustainalytics en Maplecroft.

Uitsluiten

We beleggen bewust en sluiten bedrijven in via ons insluitingsbeleid. In sommige gevallen kiezen we ervoor bedrijven uit te sluiten, omdat we op geen enkele wijze verbonden willen zijn aan de negatieve impact van dat bedrijf. Wij beleggen daarom niet in bedrijven die betrokken zijn bij het maken van tabak, kernwapens, clusterbommen, landmijnen en chemische- en biologische wapens. Producten die wij als zeer risicovol voor de samenleving zien, kunnen we beoordelen op uitsluiting aan de hand van een speciaal ontwikkeld toetsingskader. De uitkomsten van het toetsingskader helpen ons bij het nemen van beslissingen over de mogelijke uitsluiting van producten.

Daarnaast sluiten we staatsobligaties van landen uit die zijn uitgegeven door overheden waarvoor een VN- of EU wapenembargo van kracht is. Wij definiëren staatsobligaties als obligaties uitgegeven door (lagere) overheden. In 2023 besloten we tevens effecten uitgegeven door overheidsgerelateerde organisaties, en obligaties uitgegeven door bedrijven die volledig staatseigendom zijn van landen op de

uitsluitingslijst uit te sluiten. Deze definitiewijziging implementeerden we in 2024. De lijst met bedrijven en landen die wij uitsluiten, is [hier](#) te vinden.

Bewust beleggen in de Sustainable Development Goals

Positieve impact bereiken we door te beleggen in bedrijven die met hun producten en diensten bijdragen aan de SDG's. Deze beleggingen noemen we Sustainable Development Investments (SDI's)¹⁰. SDI's moeten, net als alle andere beleggingen, voldoen aan onze eisen voor rendement, risico, kosten en duurzaamheid. Wij verwachten dat het behalen van de SDG's de wereldwijde economie en onze beleggingsportefeuille stabiel en weerbaarder zal maken. Ook kan het bijdragen aan de doelen voor bedrijven en beleggers nieuwe beleggingsmogelijkheden opleveren.

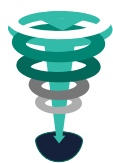
Onder onze SDI's bevinden zich ook veel green en social bonds (groene en sociale obligaties) voor de financiering van sociale- en duurzaamheidsprojecten. Hiervoor hanteren we dezelfde eisen op het gebied van rendement, risico en kosten als voor andere beleggingen. Green en social bonds leveren daarmee zowel financieel rendement als ook maatschappelijk rendement op.

Selectie en beoordeling van managers

Ook illiquide beleggingen (zoals vastgoed, hedgefondsen, en private equity) beoordelen we op criteria voor milieu, mensenrechten en goed ondernemingsbestuur. Deze criteria zijn in overeenstemming met de prioriteiten van ons beleid opgesteld. Bedrijven met de grootste negatieve gevolgen voor de samenleving, komen daarmee alleen in aanmerking voor investeren op het moment dat ze voldoende perspectief bieden in termen van rendement én verbetering op duurzaamheid.

Illiquide beleggingen kenmerken zich vaak door een grotere deelneming in het fonds of bedrijf. De manager van dergelijke fondsen heeft daarom directe invloed. Het primaire instrument voor ons om risico's te identificeren, te voorkomen of te verminderen is daarom het selecteren en monitoren van deze managers. Deze managers worden ook beoordeeld op hoe zij omgaan met eventuele negatieve gevolgen voor samenleving en milieu. Vooraf aan de aankoop van iedere illiquide belegging is een akkoord van de ESG-specialisten van onze vermogensbeheerder verplicht. Voor onze vastgoedbeleggingen wordt een integrale afweging gemaakt van rendement, risico's, kosten en duurzaamheid en de ESG-specialisten zijn stemgerechtigd bij investeringsbeslissingen.

Index afgestemd op het bpfBOUW Verantwoord Beleggen-beleid

Voor een aantal mandaten in onze portefeuille beleggen we in producten met een index waarbij het Verantwoord Beleggen-beleid van bpfBOUW direct van toepassing is. Een index is bijvoorbeeld samengesteld op basis van een selectie van bedrijven die voldoen aan onze minimale ESG-criteria zoals bijvoorbeeld een commitment aan het klimaatakkoord voor bedrijven uit CO₂-intensieve sectoren.

Impactbeleggen

Wij formuleerden een nieuwe ambitie om meer naar impact te beleggen met een focus op 'impact first'. Daarbij gaat het om beleggingen 'met de intentie een positieve, meetbare sociale en/of milieu-impact te maken, naast een positief financieel rendement'. Hiervoor stellen wij 1% van het totaal belegd vermogen van bpfBOUW beschikbaar (circa € 650 miljoen). Deze impact mandaten moeten bijdragen aan de prioriteitsthema's klimaatverandering, circulariteit of het overkoepelende thema 'duurzaam wonen, werken en leven'. In de komende jaren geven wij invulling van deze ambitie binnen de verschillende beleggingscategorieën zoals aandelen, private equity en vastgoed.

¹⁰ APG, vermogensbeheerder van bpfBOUW, heeft een raamwerk opgesteld om vast te stellen of een bedrijf met zijn producten en diensten bijdraagt aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen, en dus wordt beoordeeld als SDI. SDIs zijn geen duurzame beleggingen zoals gedefinieerd door de SFDR.

---

6. Transparantie

6.1 Hoe is dit nieuwe beleid tot stand gekomen

Zoals in het eerste hoofdstuk aangegeven, raadpleegden wij voor het ontwikkelen en opstellen van ons nieuwe Verantwoord Beleggen beleid verschillende belanghebbenden. In de eerste plaats waren dit uiteraard onze deelnemers, aangezien zij in onze beleggingsbeslissingen centraal staan en we hen graag laten meedenken over onze duurzaamheidsvisie. Verder spraken we met leden van ons verantwoordingsorgaan, werkgevers en een aantal externe experts uit de bouwsector, universiteiten en maatschappelijke organisaties.

Deelnemers vinden het belangrijk dat wij verantwoord blijven beleggen en een goed rendement behalen. Ook hechten deelnemers en leden van het verantwoordingsorgaan veel waarde aan thema's als een goed ondernemingsbestuur, een duurzame leefomgeving, veilige en goede arbeidsomstandigheden en klimaatverandering. Ook externe experts vonden klimaatverandering en werkomstandigheden relevante thema's voor bpfBOUW. Zij voegden daar het thema circulariteit nog aan toe.

We hebben ook rekening gehouden met maatschappelijke ontwikkelingen en de gevolgen van onze beleggingen. We hebben hier middels een risicoanalyse onderzoek naar gedaan. Zo creëren onveilige werkomstandigheden, klimaatverandering, zwakke corporate governance, toenemende ongelijkheid, de milieu-impact van producten op de omgeving en mensen, corruptie en onethische bedrijfspraktijken niet alleen belangrijke risico's voor onze portefeuille, maar heeft dit ook zijn weerslag op de samenleving. De ernst, schaal, onomkeerbaarheid en waarschijnlijkheid van deze risico's namen wij in onze analyse mee, conform de OESO-richtlijnen.

Uit deze onderzoeken en analyses kwam duidelijk naar voren dat een duurzame leefomgeving, goede arbeidsomstandigheden, klimaatverandering en circulariteit de belangrijkste thema's voor bpfBOUW zijn.

6.2 Communiceren en rapportages

Wij vinden het belangrijk om duidelijk en open te communiceren naar onze deelnemers en andere belanghebbenden, ook over verantwoord beleggen. Daarom publiceren we jaarlijks een verslag over de voortgang op het Verantwoord Beleggen beleid, waarin we over concrete resultaten rapporteren. Op onze [website](#) staat ook meer informatie over onze aanpak. Hier is onder andere ons Verantwoord Beleggen beleid 2021-2025 te vinden, naast een actuele lijst van bedrijven en landen waarin wij beleggen en die wij uitsluiten. Een link naar een portal met een overzicht van alle stemmen die wij uitbrengen op aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde bedrijven staat ook op deze website. We voldoen op deze manier aan verplichtingen van relevante Europese Duurzaamheidswetgeving.

In ons jaarlijks Verslag Verantwoord Beleggen maken we inzichtelijk hoe we voortgang boeken in het bereiken van onze doelen. Het is onze ambitie stakeholders zo transparant mogelijk te berichten over de manier waarop we dat doen. Hierbij houden we rekening met onze verplichtingen rondom vertrouwelijkheid en veiligheid zoals ook opgenomen in de OESO-richtlijnen voor beleggers. We laten tevens onze voortgang door een externe partij beoordelen via het afgeven van een assurance-verklaring. Dit doen we zowel om intern te beoordelen of we onze doelen behalen, als om extern hierover te kunnen communiceren.

BpfBOUW publiceert op de website een jaarlijks [overzicht](#) over de voortgang en resultaten van engagement met beursgenoteerde bedrijven. Als onderdeel van het insluitingsbeleid toetsen we volgens de [OESO-richtlijnen](#) alle bedrijven op de gevolgen van de bedrijfsactiviteiten voor de samenleving. We beleggen alleen in bedrijven die gelinkt zijn aan negatieve gevolgen voor de samenleving wanneer er voldoende perspectief bestaat op verduurzaming en er tevens verbetering mogelijk is. Het overzicht geeft weer hoe

---

wij de grootste risico's in de portefeuille voor de samenleving met behulp van engagement proberen te verbeteren. En het biedt inzicht waar engagementactiviteiten wel en niet tot verbeteringen leidden. We oefenen ook invloed op bedrijven uit door ons stembeleid. Een overzicht van onze uitgebrachte stemmen op aandeelhoudersvergaderingen zijn op onze website [hier](#) terug vinden.

6.3 Externe dienstverleners

Wij hebben contracten met de fiduciair manager en vermogensbeheerders van onze beleggingen, APG en Bouwinvest. Gezamenlijk hebben we afspraken gemaakt om te zorgen dat ons Verantwoord Beleggen beleid zorgvuldig wordt uitgevoerd. Op basis van kwartaalrapportages volgen wij de beleggingsresultaten, waaronder over de voortgang op de verantwoord beleggen doelstellingen. Ook ontvangen wij informatie over hoe de gevolgen van de negatieve impacts van onze beleggingen voor de samenleving zijn aangepakt. Wij krijgen van onze vermogensbeheerder APG een jaarlijks overzicht met de bedrijven waarmee verbetertrajecten plaatsvinden en over welke thema's met deze ondernemingen is gesproken. Daarnaast kunnen wij analyses voor specifieke beleggingen opvragen om zo te zien in hoeverre onze vermogensbeheerder contact heeft gehad met de onderneming en zich heeft ingezet voor verduurzaming.

Om de uitvoering van het beleid te monitoren en er zeker van te zijn dat dit volgens afspraak verloopt, bouwen wij op de kennis en het advies van onze fiduciair manager. Deze expert toetst en evalueert gedurende het jaar de implementatie en uitvoering van het Verantwoord Beleggen beleid. De fiduciair manager kijkt naar de wijze waarop de vermogensbeheerders verantwoord beleggen uitvoeren, de kenmerken van de mandaten, de integratie van de OESO-richtlijnen en de identificatie en mitigatie van potentiële en daadwerkelijke impacts. Op basis van de belangrijkste bevindingen van deze evaluatie formuleert de fiduciair manager aanbevelingen voor verdere ontwikkeling en verbetering. Onze vermogensbeheerders committeren zich vervolgens aan het doorvoeren van de gevraagde aanpassingen. Jaarlijks ontvangen wij de resultaten van deze evaluatie en sturen waar nodig bij.

---

7. Vooruitblik

Dit beleid is zorgvuldig tot stand gekomen. Het geeft aan waar we de komende periode naar toe willen groeien. We gaan hard aan de slag om de doelstellingen in dit beleid te behalen en om de nog niet gestelde doelen verder te concretiseren.

We realiseren ons dat het voorspellen van de toekomst lastig is en we afhankelijk zijn van veel externe factoren, zoals marktomstandigheden en technologische ontwikkelingen. Een voorbeeld is COVID-19, welke enerzijds de economie heeft geraakt, en anderzijds een spectaculaire daling en daarna weer stijging van de CO₂-uitstoot veroorzaakte. Daarom evalueren we het beleid elk jaar, en herijken en scherpen we aan waar nodig. We benoemen voor de komende jaren in ieder geval de volgende aandachtspunten:

- De secundaire wetgeving voor de verplichtingen vanuit de Europese Unie voor rapportage over duurzaamheid onder de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) en de Taxonomieverordening geldt vanaf 1 januari 2022. Volgens de SFDR streven wij er ieder jaar naar om structureel en volledig in de vereiste aanvullende informatie over duurzaamheid aan deelnemers te voorzien. Op onze website zijn de vereiste SFDR rapportages zoals de precontractuele informatie over de bpfBOUW pensioenregeling te vinden. Net als de jaarlijkse periodieke rapportages.
- We verbonden ons aan het financiële sectorcommitment van het Nederlands Klimaatakkoord. Hiermee verplichten wij onszelf om samen met de sector bij te dragen aan de ontwikkeling van nieuwe methodieken om de klimaatimpact van onze beleggingen in kaart te brengen. Tevens willen we voor de verschillende beleggingscategorieën op de CO₂-uitstoot kunnen sturen en hierover kunnen rapporteren. Hierover rapporteren we in ons Verslag Verantwoord Beleggen.
- Uiteindelijk willen wij zorgen voor een verduurzaming van onze portefeuilles die bijdraagt aan een verduurzaming in de wereld. Om dit te bereiken scherpen we gedurende de periode van dit beleid de duurzaamheidseisen aan beleggingen steeds verder aan. Hiertoe beoordelen we de beleggingen op toenemend striktere criteria, zodat de beleggingen in de portefeuille steeds duurzamere kenmerken vertonen. In 2024 implementeerden we het aangescherpte insluitingsbeleid, van toepassing op de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles. In 2025 wordt een evaluatie van deze implementatie uitgevoerd.
- ESG-risico's worden steeds verder verankerd in het risicobeheer van het fonds. In 2023 en 2024 hebben wij hier stappen in gezet door het duurzaamheidsrisico opnieuw te definiëren en verder uit te werken. Ook is voor het duurzaamheidsrisico een risicobereidheid geformuleerd. Onze vermogensbeheerders werken een raamwerk uit om de belangrijkste duurzaamheidsrisico's van de beleggingen doorlopend te kunnen meten en beoordelen.

Deze versie van het Verantwoord Beleggen beleid van bpfBOUW is op 12 december 2024 door het bestuur vastgesteld.

ANNEX

Hieronder bieden wij verdeeld over thema's een overzicht van de 43 ESG-criteria uit het insluitingsbeleid. Alle bedrijven in het universum voor aandelen en bedrijfsobligaties toetsen wij op deze criteria. Bedrijven die niet aan deze vereisten voldoen vallen buiten onze benchmarks. Ten opzichte van ons oude insluitingsbeleid zijn er nieuwe ESG-criteria toegevoegd en zijn er criteria aangescherpt.

Klimaat

Wat we verwachten van bedrijven voor het thema klimaat

- Ga klimaatverandering tegen en stuur op netto nul uitstoot in 2050
- Proactieve aanpassing op de effecten van klimaatverandering

Bedrijven die niet aan minimale ESG-criteria voldoen vallen buiten het belegbaar universum

Prestaties & Restricties

- Drempel voor de omzet van steenkool >5%
- Drempel voor de omzet van teerzand >1% [\[nieuw\]](#)
- Geen olie- en gasactiviteiten in het Arctisch gebied [\[nieuw\]](#)
- Geen uitbreidingsplannen voor energie uit kolen (kolencentrales) en mijnbouw
- Geen betrokkenheid bij ernstige controverses [\[aangescherpt\]](#)

Minimale aanpak & rapportage

- Voor alle energiebedrijven een doelstelling voor het verminderen van de CO₂-uitstoot
- Scope 1 & 2 emissie rapportage voor alle sectoren: Construction Materials, Metals & Mining, Paper & Forest Products, Air and Marine Transportation, Autos, Food Products & Electric Utilities [\[nieuw\]](#)

Bedrijven vallen buiten het belegbaar universum, maar wellicht zijn er nog mogelijkheden om in bedrijf te beleggen en engagement te voeren indien:

Prestaties & Restricties

- Betrokkenheid bij gemiddelde controverses

Minimale aanpak & rapportage

- Voor alle bedrijven in andere sectoren met een grote impact een doelstelling voor het verminderen van de CO₂-uitstoot [\[nieuw\]](#)

Arbeids- en mensenrechten

Wat we verwachten van bedrijven voor het thema arbeids- en mensenrechten

- Bescherm mensenrechten en belanghebbenden
- Handhaaf arbeidsstandaarden voor de eigen organisatie en de toeleveringsketen
- Waarborg eerlijk loon, veiligheid voor werknemers en producten, ontwikkeling van werknemers en consumentendata-veiligheid

Bedrijven die niet aan minimale ESG-criteria voldoen vallen buiten het belegbaar universum

Prestaties & Restricties

- Geen productie van controversiële wapens [nieuw]
- Geen productie van adult entertainment [nieuw]
- Geen bedrijven met een hoge ongevallenscore [nieuw]
- Geen betrokkenheid bij ernstige controverses [aangescherpt]

Minimale aanpak & rapportage

- De score op de Corporate Human Rights Benchmark moet hoger dan 5/100 zijn [nieuw]
- Bedrijven uit sectoren betrokken bij discussies over landrechten moeten een mensenrechtenbeleid of community-programma te voeren
- Standaarden voor toeleveringsketen sectoren zoals textiles, apparel & luxury goods, retail and food & beverages
- Bedrijven met grote groepen (laag geschoolde) werknemers beschikken over overeenkomsten die het recht op vakvereniging en collectieve onderhandeling waarborgen [nieuw]
- Alle bedrijven beschikken over een bepaald niveau van diversiteit van bestuur [nieuw]

Bedrijven vallen buiten het belegbaar universum, maar wellicht zijn er nog mogelijkheden om in bedrijf te beleggen en engagement te voeren indien:

Prestaties & Restricties

- Betrokkenheid bij gemiddelde controverses

Minimale aanpak & rapportage

- Afhankelijk van het risico waar bedrijven aan zijn blootgesteld:
  - Beleid voor conflictmineralen [nieuw]
  - Beleid voor werktijden die in lijn is met de ILO-normen
  - Beleid voor dataprivacy
  - Standaarden voor klinische proeven [nieuw]
  - Anti-discriminatiebeleid en diversiteitsbeleid [nieuw]
  - Managementsystemen of standaarden op het gebied van gezondheid en veiligheid

Circulariteit & Biodiversiteit

Wat we verwachten van bedrijven voor het thema circulariteit

- Beperk verandering van landgebruik en bescherm biodiversiteit
- Bevorder circulariteit en goed gebruik van grondstoffen
- Proactief gebruik van milieumanagement- en risicosystemen

Bedrijven die niet aan minimale ESG-CRITERIA voldoen vallen buiten het belegbaar universum

Prestaties & Restricties

- Geen betrokkenheid bij ernstige controverses [aangescherpt]

Minimale aanpak & rapportage

- Conversievrije en ontbossingsvrije doelstellingen voor vee- en sojabedrijven [nieuw]
- Ontbossings- en/of biodiversiteitsbeleid en -programma's voor bedrijven in sectoren met mogelijk een grote impact op biodiversiteit [nieuw]
- RSPD-lidmaatschap en -criteria voor de toeleveringsketen voor alle bedrijven betrokken bij de winning, verwerking en verkoop van palmolie.

Bedrijven vallen buiten het belegbaar universum, maar wellicht zijn er nog mogelijkheden om in bedrijf te beleggen en engagement te voeren indien:

Prestaties & Restricties

- Betrokkenheid bij gemiddelde controverses
- Bedrijven uit sectoren met een negatieve impact op gebieden gevoelig voor verlies van biodiversiteit [nieuw]
- Bedrijven uit sectoren die dierproeven uitvoeren moeten een beleid hebben voor dierproeven en dierenwelzijn [nieuw]

Minimale aanpak & rapportage

- Bedrijven uit sectoren met een grote voetprint op het milieu en grondstoffen moeten over milieu-managementsystemen beschikken en minimal maatregelen hanteren om gebieden af te sluiten en schade te herstellen [nieuw], en/of over water- en afvalmanagementprogramma's beschikken [nieuw]
- Grotere regionale en investeringsbanken zijn verplicht standaarden te voeren voor krediet en leningen [nieuw]
- Grotere vastgoedbedrijven zijn verplicht life cycle assessments af te nemen of green building commitments aan te gaan. [nieuw]

Goed bestuur & Integriteit

Wat we verwachten van bedrijven voor het thema goed bestuur & integriteit

- Redelijke beloningspraktijken
- Diversiteit in bestuur
- Bescherm en bevorder aandeelhoudersrechten
- Zorgvuldige boekhouding
- Zero tolerance voor omkoping en corruptie
- Voer een verantwoord beleid voor belasting- en lobbypraktijken, en marketing

Bedrijven die niet aan minimale ESG-CRITERIA voldoen vallen buiten het belegbaar universum

Prestaties & Restricties

- Geen ernstige controverses (inclusief schenders en watchlist van de UN Global Compact volgens Sustainalytics). [\[aangescherpt\]](#)

Minimale aanpak & rapportage

- Klokkenluiderprogramma's voor alle sectoren [\[aangescherpt\]](#)
- Beleid voor het tegengaan van omkoping en corruptie in sectoren met aanzienlijke overheidsbestedingen [\[aangescherpt\]](#)
- Beursgenoteerde bedrijven zonder onafhankelijke bestuurders in het bestuur [\[nieuw\]](#)

Bedrijven vallen buiten het belegbaar universum, maar wellicht zijn er nog mogelijkheden om in bedrijf te beleggen en engagement te voeren indien:

Prestaties & Restricties

- Betrokkenheid bij gemiddelde controverses

Minimale aanpak & rapportage

- Beursgenoteerde bedrijven in ontwikkelde markten vereisen beleid op politieke betrokkenheid in sectoren waar veelvuldige lobby bestaat rondom regelgeving en contracten [\[nieuw\]](#)
- Beleid op reclame-uitingen [\[nieuw\]](#), standaarden voor verantwoorde promotie van medicijnen, beleid voor verantwoord(e promotie van) games voor specifieke sectoren
- Beleid om witwassen tegen te gaan verwacht voor de sectoren banken en casino's.